

Asbjørn Folvik & Ingar Jostein Øien

Åkerriksa i Rogaland 1995

Bestandsstatus og tiltaksplan

Norsk Ornitologisk Forening

Rapport nr. 2-1996

NOF RAPPORTSERIE

RAPPORT NR. 2-1996

Asbjørn Folvik & Ingar Jostein Øien

ÅKERRIKSA I ROGALAND 1995

Bestandsstatus og tiltaksplan

**NORSK ORNITOLOGISK FORENING (NOF)
KLÆBU 1996**

Asbjørn Folvik
Øksnevad Videregående Skole
N-4060 Kleppe
Norway

Ingar Jostein Øien
Norsk Ornitologisk Forening
Seminarplassen 5
N-7060 Klæbu
Norway

© Norsk Ornitologisk Forening, Klæbu
Trykket januar 1996
Opplag: 150 eks.
ISSN 0805-4932
ISBN 82-7852-001-1

FORORD

Åkerriksa er en av tre globalt truede arter som forekommer i Norge. Dette gjør at vi har et spesielt ansvar for arten, noe som også er understreket i miljømyndighetenes planer for bevaring av biologisk mangfold.

I 1994 ble åkerriksa utpekt til en felles europeisk satsningsart. BirdLife International arrangerte i oktober 1994 et arbeidsmøte i Gdansk i Polen, hvor representanter fra 20 europeiske land gikk sammen om å utarbeide en tiltaksplan for arten i Europa. NOF var også representert på dette møtet, og startet deretter prosjektet «Tiltaksplan for åkerriksa».

Vi er godt fornøyd med resultatene fra 1995-sesongen. Informasjonskampanjen har vært omfattende, og høstet betydelig respons. Kartleggingen av åkerrikser har gitt gode og verdifulle resultater, ikke minst på grunn av informasjonskampanjen. Når det gjelder tiltaksdelen blir denne sesongen å betrakte som et pilotprosjekt, hvor vi har prøvd ut ulike metoder for å bedre reproduksjonsresultatet for åkerriksa.

Prosjektet har vært landsomfattende, og data fra dette er tidligere rapportert i en landsdekkende rapport (Folvik & Øien 1995). Denne rapporten fokuserer på det arbeidet som er gjort i Rogaland. Rogaland er et av kjerneområdene for arten her i landet, og er derfor utpekt som et spesielt viktig fylke når det gjelder bevaring av arten. Innsatsen når det gjelder kartlegging og implementering av tiltaksplanen har derfor vært spesielt stor her. Rapporten bør betraktes som en arbeidsrapport, og resultatene vil bearbeides videre og publiseres nasjonalt og internasjonalt.

Fra og med 1996 vil vi satse enda sterkere. Hvis det skal være mulig å redde åkerriksa som norsk hekkefugl, krever dette en betydelig innsats. Selv om det vil bli et omfattende arbeid, er det langt fra noen umulig oppgave. Den velvilje vi har møtt på nesten alle hold, og særlig fra grunneierne, vitner om at dette er et mål som kan la seg realisere.

Vi vil benytte anledningen til å takke de finansielle bidragsytere for arbeidet i Rogaland som har vært Rogaland Fylkeskommune (Hovedutvalg for miljø- og regionalpolitikk) og Fylkesmannen i Rogaland (miljøvern avdelingen og landbruksavdelingen). Vi vil også takke de mange NOF-medlemmer som har lagt ned en stor og frivillig innsats i prosjektet. En spesiell takk til Knut Henrik Dagestad, Jan Kåre Ness og Morten Kersbergen som alle har bidratt med verdifulle opplysninger. Til slutt vil vi benytte anledningen til å takke alle grunneiere for den imøtekomende holdning som er vist.

Asbjørn Folvik
Prosjektleder

Ingar Jostein Øien
Fagkonsulent

INNHOOLD

1. INNLEDNING	1
1.1. Situasjonen i Norge og Rogaland.....	2
1.2. En globalt truet art.....	2
1.3. Årsaker til tilbakegangen.....	2
2. BESTANDSSITUASJONEN I ROGALAND 1995	5
3. TILTAKSPLAN FOR ÅKERRIKSE	7
3.1. Tiltak.....	7
3.1.1. <i>Informasjon og veiledning</i>	7
3.1.2. <i>Direkte forvaltningstiltak</i>	9
3.2. Strategier og mål for 1996.....	12
LITTERATUR	14
VEDLEGG 1: Registrerte forekomster av åkerrikse i Rogaland 1995	15
VEDLEGG 2: Prosjektets mediedekning i 1995.....	20

1. INNLEDNING

Åkerriksa er en av svært få fuglearter i norsk fauna som regnes for å være truet av utryddelse på global basis. Bestandsnedgangen som skjer i så godt som hele det opprinnelige utbredelsesområdet til arten er årsaken til dette. Alle vil vel gjerne hindre at åkerriksa blir utryddet, men hvordan gjør vi det? Foto: S. Harvancik.

Åkerriksa anses for å være en av de mest truede fugleartene i Norge. I hele dette århundret har arten hatt en generell bestandsnedgang i alle land i Nord- og Vest-Europa, og er forsvunnet fra mange av sine opprinnelige hekkeområder. I Norge har artens kjerneområder de siste tiårene vært i Rogaland og i Møre og Romsdal.

Åkerriksa er en av de få europeiske fugleartene som nesten utelukkende hekker på dyrket mark, og bestandsnedgangen er sterkt knyttet til de forandringene i jordbrukspraksis som har funnet sted i dette århundret. En betydelig andel av åkerriksas hekkehabitat består av graseng som jevnlig blir slått. Arten lever i høgvekst vegetasjon gjennom hele året, og når den ankommer hekkeområdene kan den finnes i mer sumpaktige områder med høg vegetasjon (f.eks. takrør) mens graset i engene ennå er for kort til å gi beskyttelse.

1.1 SITUASJONEN I NORGE OG ROGALAND

Allerede Collett (1921) beskrev bestandsnedgang for arten. En negativ tendens beskrives også av Løvenskiold (1947), Holgersen (1958) og Haftorn (1971). NOFs egen undersøkelse i 1958 (Myrberget 1963) mente å påvise at tilbakegangen hadde vært særlig stor i begynnelsen av dette århundret.

De siste 20 år har arten hatt sitt sterkeste fotfeste i Rogaland og i Møre og Romsdal, men også her har bestandsreduksjonen vært påtakelig. Utenom disse fylkene viser *Norsk fugleatlas* (Eldøy 1994) at arten i perioden 1975 - 1989 ble registrert spredd i hele Sør-Norge. Det gis her et bestandsestimat på 50-100 individer for hele landet, men mindre enn 25 syngende individer ble innrapportert i 1993 (Gustad m.fl. 1994).

Også i Rogaland har tilbakegangen vært markert: Låthun (1972) foretok i 1971 en registrering i Sandnes kommune (100 km²), og fant mer enn 20 «kresende» individer. I 1975 regnet man med en bestand på omtrent 90 par totalt i fylket (Paulsen 1976). I 1987 ble bestanden anslått til mindre enn 40 hanner (Carlsson m.fl. 1988), mens det i 1993 ble rapportert 4 syngende hanner i Rogaland (Dagsland 1994).

Typisk nok domineres jordbruket i de viktigste åkerriksefylkene av grasproduksjon. Dette ga, i den tid høy var det dominerende produkt, gode levevilkår for åkerrikse. Den massive omleggingen i landbruket, med mekanisering og siloslått, har imidlertid snudd situasjonen på hodet. På Østlandet, der bestanden lenge har vært liten, ser det ut som om historien de senere år er litt mindre dramatisk. Selv om det også har vært en tilbakegang i dette området, har den ikke vært så sterk som på Vestlandet de senere år. Dette innebærer at Østlandets andel av den norske populasjonen har fått relativt større betydning.

1.2. EN GLOBALT TRUET ART

Det er ikke bare i Norge at bestanden går tilbake. Det er registrert tilbakegang i hele utbredelsesområdet (Tomialojc 1994), og åkerrikse er nå oppført i Bonn-konvensjonens liste over globalt truede fuglearter. Dette ble gjort etter forslag fra Direktoratet for Naturforvaltning i 1994.

I Irland ble det registrert tilbakegang i populasjonen allerede i år 1900 (Ussher & Warren 1900), og i løpet av de to første tiårene av århundret ble det parallelt med tilbakegangen i Norge meldt om stor tilbakegang i Sverige (Alnås 1974) og Finland (von Haartman 1958). Tilbakegangen i Danmark, Tyskland, Nederland og Frankrike er av nyere dato (Norris 1947, Broyer 1985). I England tilsier prognosene at populasjonen vil halveres i løpet av 19 år. En slik prognose er imidlertid noe optimistisk fordi den ikke tar hensyn til at tilbakegangen virker å være akselererende. Aller verst har utviklingen vært i Irland. En kartlegging av syngende åkerrikser i Irland i 1993 konkluderer med en tilbakegang på 86% i tidsrommet 1988 - 1994, og i Nord-Irland er arten nå helt utryddet (Sheppard & Green 1994, Sutherland 1994).

I flere av landene i Øst-Europa finnes åkerrikse ennå i livskraftige bestander. Jordbruket er her mindre intensivt, og Russland (10.000-100.000 par), Ukraina (25.000-55.000 par) og Hviterussland (26.000-30.000), har i dag 70-80% av den totale europeiske bestanden (Tabell 1).

1.3. ÅRSAKER TIL TILBAKEGANGEN

Industrialisering og produksjonspress i jordbruket gir seg utslag i en sterk effektivisering av landbruket. Tilbakegangen av åkerrikse kan sees i lys av dette. Samtidig er norsk landbruk preget av en regiondeling av produksjonen. Melkeproduksjon på Vestlandet og kornproduksjon på Østlandet og i Trøndelag legger klare begrensninger på hvor åkerrikse kan opptre. Artens biotoppreferanser tilsier at bestandens tyngdepunkt vil ligge på Vestlandet, selv om endel individer også finnes i bl.a. kornåkre på Østlandet.

Åkerriksa går tilbake i de fleste europeiske land

Tabell 1. Oppdaterte bestandsanslag for åkerriks (antall syngende hanner) i 32 europeiske land. Estimatenes pålitelighet er angitt etter en skala fra 0 (ren gjetting) til 3 (opptelling med nøyaktighet inntil 10% av det reelle tall). Bestandsutviklingen gjennom de siste 10 årene før bestandsanslaget er angitt som +2 (tilbakegang >50%), +1 (tilbakegang 20-49%), 0 (endring <20%), F (fluktuierende, med endringer >20%, men ingen klar trend). (*Data fra BirdLife International*).

Land	Antall syngende hanner	Pålitelighet	Årstall for bestandanslag	Bestandsutvikling
Belgia	17-21	2-3	1992-94	F
Bosnia	300-1000	1	1983	?
Bulgaria	1000-2500	2	1980-94	+1
Danmark	6	3	1991	+2
Estland	5000	2	1993	+1
Finland	500-1000	2	1994	0
Frankrike	1100-1200	3	1991-92	+1
Hviterussland	26.000-30.000	2	1990	+1
Irland	174	3	1993	+2
Italia	250-300	0	1994	?
Kroatia	400-1000	1	1990	?
Latvia	3000-10.000	2	1993	+1
Liechtenstein	2	3	1994	0
Litauen	3000-4000	2	1994	?
Luxemburg	<10	0	-	+1
Moldova	450	2	1985	+1
Nederland	<45	2	1985-94	+2
Norge	<50	1-2	1994	+2
Polen	6600-7800	1	1993	+2
Romania	3000-6000	0-1	-	?
Russland	10.000-100.000	1	1994	+1
Slovakia	600-900	1	1992	?
Slovenia	>500	3?	1992-93	+1
Spania	24-31	2	1993-94	+1
Storbritannia	480	3	1993	+1
Sveits	4	1	1993	0
Sverige	250-1000	0	-	?
Tsjekkia	200-400	1	1985-1989	+1
Tyskland	800	2	1994	0
Ukraina	25.000-55.000	1	1993	+1
Ungarn	350-450	2	1993-94	F
Østerrike	140-180	2	1989-91	(+1)
Totalt	91.583-233.178			

Tradisjonelt har slåttemarken i tidligere skogrydninger vært gode åkerrikse-biotoper, slik som dette området i nærheten av St. Petersburg i Russland. Foto: N. Shaffer.

Åkerrikse er særlig knyttet til enger hvor det regelmessig blir slått gras. Dagens intensive jordbrukspraksis fører til at voksne fugler, reir og unger blir ødelagt av landbruksredskapene. Overgang fra høyslått til siloslått medfører høsting 2-3 ganger hver sesong. I tillegg har økt bruk av kunstgjødsel ført til at høstingstidspunktet er ytterligere fremskyndet. Tidspunkt for høsting varierer geografisk og avhengig av værforholdene, men medfører en tidlig første slått som dessverre faller sammen med den tiden åkerriksene er på plass og har etablert territorium. En effektiv og synkron slått over store sammenhengende arealer gir dessuten lite alternativt habitat for åkerrikser som mislykkes med første hekking. Disse faktorene sammen minimerer sannsynligheten for at åkerriksene kan overleve og oppnå en vellykket reproduksjon.

En annen medvirkende faktor, i tillegg til overgangen fra høy- til grasproduksjon, er at en større andel innmark i dag nyttes som beitemark (med kort gras). Dette har ført til at aktuelle hekkehabitater for åkerrikse forsvinner (Green & Stowe 1993).

Tap på grunn av omlegging av innhøstingsmetoder og høstingstidspunkt er grundig dokumentert, og dette er hovedårsaken til tilbakegangen i hele Vest-Europa. Det kan imidlertid være flere tilleggsfaktorer som ytterligere øker presset på arten. Åkerrikse overvintret i Afrika sør for Sahara — særlig i Zaire, Zambia, Malawi og Zimbabwe, men også i det østlige Sør-Afrika og sannsynligvis i det sørlige Tanzania. Lite er kjent om de problemene åkerrikse møter under trekket, men fangst med nett beregnet for vaktler på sør- og østkysten av Middelhavet (særlig i Egypt) kan vise seg å være et problem (Stowe & Becker 1992). Gjenfunnet av fugler ringmerket i Sverige og Skottland tyder på at hekkefugler fra Vest-Europa passerer disse områdene på trekket. Vel framme i vinterkvarterene er forholdene imidlertid gode. Andelen av passende grasmark i Afrika ser ut til å øke, og det er ikke påvist noen faktorer som truer åkerrikse her (Stowe & Hudson 1991). Andre årsaker som kan tenkes å ha innvirkning er endret arealutnyttelse i landbruket, tap av hekkehabitat langs kantsoner i kulturlandskapet, samt effekter fra bruk av plantevernmidler.

Hvorfor er åkerrikse spesielt sårbar for tap av egg og unger? Mange fuglearter kan tåle en svært lav reprodutiv suksess gjennom flere år uten at bestanden går merkbart tilbake. Slik er det ikke hos åkerrikse. Reproduksjonsstrategien hos denne arten karakteriseres av at voksne fugler har en lav overlevelsesrate. Til gjengjeld kan de produsere store kull og, hvis forholdene ligger til rette, gjerne to kull i sesongen. Utviklingen i en slik bestand er følsom for faktorer som påvirker ungeproduksjonen. Hvis vi tenker oss en bestand av åkerrikse hvor 30% av unge og voksne hunner overlever fra et år til det neste, vil bestanden holde seg sta-

bil hvis antallet flygedyktige unge åkerrikse-hunner produsert per voksen hunn er 2,33 (Green 1995). Selv en svak nedgang i reproduksjonen i forhold til dette vil gi en rask bestandsnedgang. Hvis for eksempel produksjonen reduseres med 10%, vil bestanden av voksne fugler bli redusert med hele 7% per år. seg stabil hvis antallet flygedyktige unge åkerrikse-hunner produsert per voksen hunn er 2,33 (Green 1995). Selv en svak nedgang i reproduksjonen i forhold til dette vil gi en rask bestandsnedgang. Hvis for eksempel produksjonen reduseres med 10%, vil bestanden av voksne fugler bli redusert med hele 7% per år.

2. BESTANDSSITUASJONEN I ROGALAND 1995

Et av hovedsatsningsområdene for prosjektet i 1995 var å skaffe til veie oppdatert informasjon om artens bestandssituasjon. Gjennom informasjonskampanjen og opprettelse av et kontaktnett har en lagt tilrette for tilbakemeldinger om spillende åkerrikser fra både privatpersoner, grunneiere og aktive ornitologer. Den store medieoppmærksomhet prosjektet har fått (se Vedlegg 2) gjør det rimelig å anta at tilbakerapporteringen har vært god. I tillegg har ornitologer lagt ned ekstra innsats, og det er gjennomført mange lytteturer i vel-egnede biotoper.

Totalt ble det i Norge registrert 72 åkerrikser i 1995, av disse var 70 syngende hanner. De viktigste fylkene, i tillegg til Rogaland, var Østfold (8 syngende hanner); Møre og Romsdal (8) og Hordaland (5). Det ble kun registrert to konkrete hekkefunn, begge i Rogaland. Imidlertid oppholdt flere av fuglene i Møre og Romsdal seg i brakkmark, og hekking kan ha vært mulig.

I Rogaland ble det totalt registrert åkerrikse på 36 lokaliteter, noe som gjør Rogaland til landets klart viktigste åkerriksefylke. Arten ble registrert i 10 kommuner (Tabell 2), der Hå, Klepp og Sandnes peker seg ut som de viktigste. Ved to lokaliteter (i Klepp og Time) ble det konstatert hekking, men begge reirene ble ødelagt i forbindelse med slåttent. Ved disse lokalitetene ble areal avsatt ut fra lokalisering av spillende hann, men denne metode viste seg lite egnet. Ved ytterligere to lokaliteter (i Sandnes og på Rennesøy) ble det avsatt ca. 10 daa. gras for utsatt slått på bakgrunn av hekkeindikasjoner oppnådd med bruk av fuglehund. Områdene ble besøkt i forbindelse med slåttent i august, men ingen tegn til hekking ble registrert. I tillegg er arten observert spillende over lengre tid på 2-3 lokaliteter hvor hekking kan ha foregått i områder som ikke blir høstet. En fullstendig oversikt over de innrapporterte observasjoner finnes i Vedlegg 1.

Det er umulig å anslå hvor stor andel av åkerriksene man har fått innrapportert. Selv om gjennomslagsgraden virker å ha vært god i enkelte distrikt, har oppmerksomheten vært langt mindre i andre. Det kan nevnes at viltkartlegging i Hå kommune økte innrapporterte meldinger om arten med nesten 50%! Skulle dette være det normale mønster virker situasjonen å være noe lysere enn det som tidligere har vært antatt.

Etter hvert som prosjektet formes innhentes også opplysninger om gamle lokaliteter som vil følges opp videre. For noen år siden ble det registrert 13 åkerriksler på Mosterøy, hvorav 9 individ i samme åker! Dette er en lokalitet som ikke ble oppsøkt under årets kartlegging.

Samtidig har det vært mange rapporter om at 1995 virker å være det beste åkerriksåret på lenge. Ved flere av lokalitetene kunne bøndene fortelle at de i år hadde første registrering av arten på 10-15 år. Også i Storbritannia har en hatt en positiv utvikling i 1995. Denne økningen kan betraktes som et resultat av vellykket iverksettelse av tiltaksplanen i disse områdene, eller spesielt gode forhold under trekkperioden. En økt hekkesuksess i andre europeiske land kan kanskje gi seg utslag i at flere individer kommer til Norge. Økningen kan imidlertid også skyldes intensivering av jordbruket i kjerneområdene i Øst-Europa, og den globale status kan totalt sett dermed være forverret.

Selv om antall registrerte åkerriksler overgår det som var antatt ved prosjektstart, er det ingen tvil om at arten definitivt er truet av utryddelse her i landet. Det foreligger svært få indikasjoner på hekking, og de rapporterte reirenes skjebne illustrerer godt artens problem. Til tross for iverksatt bevaringsinnsats klarte man ikke å berge produksjonen på noen av lokalitetene.

Tabell 2. Kommunevis oppsummering over forekomsten av åkerriks i Rogaland i 1995.

Kommune	Lokaliteter med syngende åkerriks
Sokndal	1
Eigersund	1
Bjerkreim	1
Hå	10
Time	3
Klepp	7
Sandnes	6
Rennesøy	1
Karmøy	4
Vindafjord	2
Totalt	36

Foto: C.H. Gomersall, RSPB.

3. TILTAKSPLAN FOR ÅKERRIKSE

I tillegg til bestandsregistreringene var et av de viktigste siktemål med prosjektet å utvikle og iverksette tiltak som kan sikre vellykket reproduksjon og dermed hjelpe arten til å overleve som hekkefugl her i landet.

Tiltaksplanen for åkerrikse er direkte en del av den totale europeiske tiltaksplan for åkerrikse, utarbeidet av BirdLife International.

3.1. TILTAK

Det spesielle med åkerriksas problemer er at de ser ut til å opptre i kun en del av årssyklusen, nemlig på hekkeplassen. Både forhold under trekket og på overvintringsplassene virker å være relativt gode.

Det er spesielt alvorlig at problemene oppstår i en så kritisk fase av årssyklusen. Dagens situasjon medfører at vellykket reproduksjon er svært vanskelig. Samtidig åpner det muligheter for at nasjonale tiltak kan ha en stor positiv effekt på bestanden.

3.1.1. Informasjon og veiledning

Et viktig moment i årets kampanje har vært å informere om åkerriksas problemer, samt forsøke å vinne forståelse for nødvendigheten av å iverksette spesifikke vernetiltak for arten.

For å nå ut til et bredest mulig publikum er det i Rogaland opprettet en fylkeskontaktgruppe bestå-

Mekaniseringen i landbruket forårsaker at mange reir av åkerriksa blir ødelagt eller forlatt. Dette gjelder særlig når slåttan foretas tidlig i sesongen, slik vanlig er i dag. Foto: G. Tyler, RSPB.

Dersom man starter i sentrum av jordet når man slår og arbeider seg utover, slik som på dette jordet med raigras i Skottland, vil åkerrikseungene bli presset mot utkanten av teigen og slipper å eksponere seg i sine forsøk på å komme klar av slåmaskinen. Foto: T. Stowe, RSPB.

ende av representanter fra Fylkesmannens miljøvern- og landbruksavdeling, Rogaland Bondelag og NOF.

I forbindelse med arbeidet ble det laget en informasjonsfolder som er distribuert i fylket. I Sandnes kommune ble det utsendt brev (med folder) fra miljøvernleder til grunneiere i aktuelle åkerrikseområder i kommunen. Fylkesmannen (både miljøvern- og landbruksavdeling) har også bidratt til spredning av folderen, bla. til kommunene (miljøvernleder og landbrukskontor). Rogaland Bondelag har også benyttet sin kontaktflate for å spre folderen direkte til sine medlemmer. Den direkte kontakt med bondeorganisasjonene har gitt folderen en stor distribusjonsbredde. Utover dette har folderen i hovedsak vært distribuert av NOF-medlemmer. Man har nyttet flere større arrangement for å oppnå et størst mulig nedslagsfelt for informasjonen. Parallelt har media vært svært

opptatt av saken, noe som har bidratt til å gjøre spredningen av informasjon effektiv (se Vedlegg 2).

Informasjonsfolderen inneholdt også et spørreskjema slik at vi kunne få tilbakemeldinger om åkerriksas forekomst i tidligere tider.

I informasjonsarbeidet har det vært viktig å profilere fylkeskontakten, slik at man kunne knytte direkte kontakt mellom personer som observerer åkerrikse og den lokale kontaktperson.

Videre arbeid har vært basert på tilbakemeldinger fra ornitologer og grunneiere. I Rogaland har nesten en tredel av alle henvendelser kommet fra grunneierhold. Observasjoner fra ornitologer har i stor utstrekning vært fulgt opp med telefonkontakt til grunneieren. Gjennom samtale har det vært redegjort for åkerriksa sine problemer i moderne

landbruk, samt at hensiktsmessige vernetiltak har vært diskutert. Der det har vært praktisk gjennomførbart har vi også avlagt den enkelte grunneier et personlig besøk hvor bla. folder har blitt utdelt.

Åkerriksas hovedankomst i Rogaland var i månedsskiftet mai/juni, noe som sammenfaller med starten på første slått. Gjennom kartlegging av sangintensitet, ankomstdato og sangtidspunkt, har vi forsøkt å vurdere om den observerte åkerriksa viste tegn til hekkeadferd. I mange tilfeller har det vært vurdert mest hensiktsmessig å ha en normal første slått, da de fleste observasjoner sannsynligvis har vært enslige hannfugler. I slike tilfeller har det vært anmodet om at man i forbindelse med høstingen gikk gjennom den siste stripa med gras for å jage åkerriksa ut. På denne måten gir man åkerriksa muligheter til å flytte og etablere territorium på lokaliteter som kan være mere egnet for reproduksjon. Samtale i etterkant viser at de fleste har fulgt denne oppfordringen, og flere har også fått et glimt av åkerriksa.

På andre lokaliteter, der hekking har vært vurdert som mulig/sannsynlig, ble det informert om hvilke tiltak som kan iverksettes for å øke mulighetene for vellykket hekking. Det har i den forbindelse også vært informert om tilgjengelige erstatningsordninger.

3.1.2 Direkte forvaltningstiltak

På de lokalitetene hvor hekking har vært vurdert som sannsynlig eller mulig, har vi informert om hvilke tiltak som kan settes iverk for å sikre åkerriksa reproduksjonsmuligheter.

På noen få lokaliteter, heriblant fukteng, kornåker o.a., ble det antatt at reproduksjonen kunne gå som normalt uten spesielle tiltak.

Der arten hekker på dyrka mark har man erkjent at den eneste måten å sikre vellykket reproduksjon er å avsette areal rundt reirområdet for å sikre reiret mot ødeleggelse. Arealet må være så stort at det i startfasen også sikrer næringstilgangen til de nyklekte ungene. Artens habitatkrav og -bruk vil i 1996 studeres med radiotelemetri. Kombi-

neret med oppfølging og registrering av ungekull i forbindelse med den utsatte slåtten bør dette gi åkerriksa reelle muligheter til å gjenerobre sin plass i norsk fauna.

For å lykkes med tiltaksdelen er følgende faktorer nødvendige:

● *Motiverte grunneiere*

Å praktisere utsatt høsting rimer dårlig med vanlig tankegang i moderne landbruk. Likevel har vi gjennom prosjektet fått sterke signaler om at åkerriksa er en art som man ønsker å få tilbake i kulturlandskapet. Vi har bl.a. mottatt følgende uttalelser om åkerriksa i forbindelse med spørreskjemaet i informasjonsfolderen:

«Er ønsket tilbake og vi vil strekke oss langt for å hjelpe den ved eventuell tilbakekomst.» *Jørn Høberg, Dønna*

«Må med vemod melde at den "kjære" karakteristiske "sangen" er blitt borte her.» *Thor Stokke, Sandnes*

«Vi håpet at nå har vi fått åkerriksa tilbake, for første gang siden - 40 årene! Tidligere, i min barndom fra 1920- årene, var den nokså fast gjest her- en skattet gjest.»

Sjur Fleisje, Slettum

Vi har møtt en svært positiv holdning hos grunneierne. Det er tydelig at arten har hatt en spesiell stilling, og at man gjerne ser at den vender tilbake i kulturlandskapet. Norges Bondelag, både sentralt og lokalt, har også vist meget stor interesse for prosjektet. Dermed burde alt ligge vel tilrette for å møte motiverte grunneiere også i fremtiden.

● *Lokalisering av syngende/hekkende åkerrikser*

Etter registrering av syngende fugl er det nødvendig å vurdere sannsynligheten for hekking i området. Hannens sangaktivitet og -intensitet er et godt mål på om fuglen har funnet seg en make.

De fleste av årets registreringer har dreid seg om enslige syngende hanner. I slike tilfeller vil informasjon om åkerriksevennlig slått og anmodninger om å skremme fuglen ut av den siste stripa med gras være tilstrekkelige tiltak.

Årets feltsesong har vist at det er nødvendig å finne en metode for sikkert å kunne lokalisere hekkende åkerrikser. Teigstørrelse og jordstruktur, bl.a. i Rogaland, gjør det urealistisk å sette igjen hele jorder for åkerrikse. Det er også psykologisk nødvendig for å opprettholde motivasjonen, både hos ornitologer og grunneiere, at man med sikkerhet kan registrere hekkefunn.

Til å begynne med ble hannens sangplass benyttet som en indikasjon på hvor reiret lå. På to lokaliteter (i Klepp og Time) ble det satt av areal rundt denne. Denne formodning om reirplassering holdt ikke stikk, og på begge lokalitetene ble reiret ødelagt ved høsting i omkringliggende arealer. Ved et av reirene var kun deler av graset rundt reiret slått, og eggene var uskadde. Reiret ble likevel forlatt av den rugende hunnen. Ved raskere lokalisering burde det vært mulig å klekke eggene i fangenskap. Ungene blir relativt hurtig selvstendige, slik at kunstig klekking trolig kan være et alternativ ved slike tilfeller. Imidlertid skal det være vanskelig å ruge ut eggene i rugemaskin, men vi har opprettet kontakt med personer som har kjennskap til dette om det skulle bli aktuelt.

På tre lokaliteter forsøkte vi bruk av fuglehund for om mulig å lokalisere reir. Selv om hunden skulle være svært dyktig, viste det seg raskt at den var mer opptatt av synlige fugler som tjeld, vipe og måker enn av eventuelle åkerrikser som var skjult i graset. På to lokaliteter markerte imidlertid hunden i åkeren, og begge disse områdene ble avsatt for utsatt slått.

Erfaringene viser at det er nødvendig med en sikrere metode for oppsporing av reir. Før neste feltsesong vil vi forsøke å skaffe tilveie utstyr som kan gjøre dette arbeidet lettere og mer effektivt.

● *Utsatt slått*

For å sikre områder hvor åkerrikse blir påvist hekkende er det nødvendig med utsatt slått. Åkerrikse hekker seint på året, ofte i juli, og har ikke mulighet til å være ferdig med hekkingen når graset

vanligvis høstes. Det er nødvendig at høstingen blir utsatt til etter 1. august. På dette tidspunktet er sannsynligheten stor for at eggene er klekket, slik at ungene og de voksne fuglene har mulighet til å bevege seg bort fra høstingsredskapene. Dette krever imidlertid at de har en tilgrensende åker å flykte til. Åkerrikse tør nemlig ikke å bevege seg over en nyslått åker. Den mest benyttede, og også den mest rasjonelle måten å høste en åker/slå graset på, er å starte i kanten av åkeren og slå i sirkel innover mot sentrum. Dette fører til at åkerrikse, spesielt hunner og ungfugler, blir "fanget" i den siste stripa med gras. I tillegg til utsatt høsting kreves det derfor også supplerende tiltak som sikrer åkerrikse fri rømmingsvei. I Østerrike og Tyskland er det prøvd ut flere ulike strategier som har vist seg å fungere bra. I stedet for å slå graset på den tradisjonelle måten kan man enten:

Høste graset fra midten av jordet og ut mot kantene i en sirkel

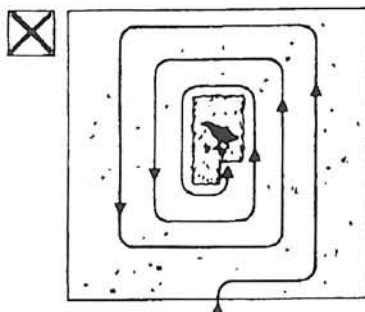
eller

høste graset fra den ene enden av jordet, slik at en hele tiden driver åkerrikse framover fra høstingsmaskinene.

Begge disse metodene krever imidlertid at et tilgrensende jorde har tilstrekkelig langt gras til at åkerrikse kan rømme inn i dette området, eller at det er satt av god margin med gras i kanten av jordet. Det betyr at det kreves en tidligere høsting i det tilgrensende området. Det beste resultatet får man i de områdene hvor små åkerlapper blir slått til ulike tidspunkt, slik at landskapet blir mosaikkpreget. Både i Storbritannia, Østerrike og Tyskland er det gjort grundige undersøkelser på overlevelse hos åkerrikse før og etter at disse forvaltningstiltakene er iverksatt. Undersøkelsene viser at tapet reduseres i gjennomsnitt med 60% (fra 90% til 30%). I England og Irland kan gårdbrukerne nå selv søke landbruksmyndighetene om økonomisk støtte til utsatt høsting, og til åkerriksevennlige høstingsmetoder i kjerneområdene for arten.

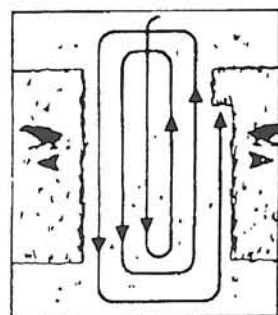
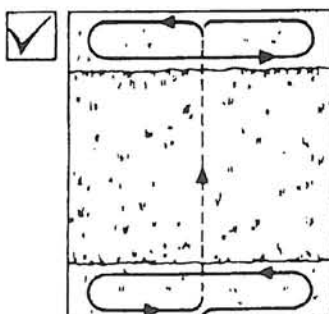
Eksempler på «åkerrikse-vennlig» slått

Når man slår fra jordets ytterkant og innover, vil fuglene fanges på ei «øy» midt på.

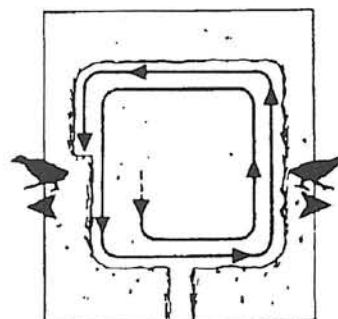
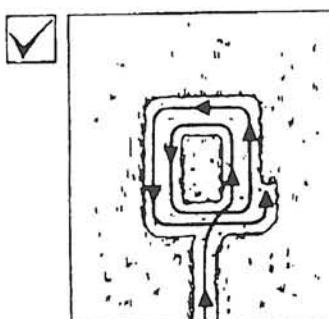

For å unngå dette og gi fuglene en mulighet til å slippe unna, velg en av de nedenforstående slåtte-tekknikker.

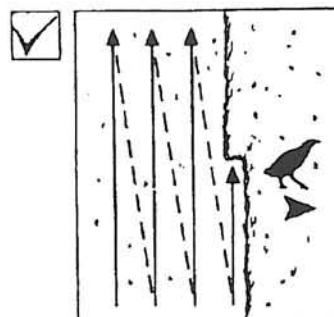
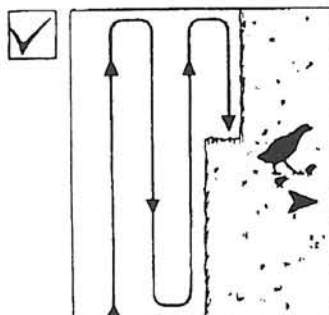
1. Slå jordet fra midten og utover (egnet for mange typer slåmaskiner). Det kan være nødvendig å slå ei stripe i hver ende først.

2. Slå ei stripe inn mot midten av jordet. Herfra utføres slått fra sentrum og utover. Selve sentrum kan slås når det er opparbeidet tilstrekkelig snuareal.

2. En annen mulighet er å slå striper fra side til side (——— indikerer revers gir). Dette er imidlertid vanligvis ingen praktisk metode på grunn av vanskene ved å svinge kraft, samt drivstoffet som sløses ved rygging.

I tillegg til disse tiltakene kan man gjerde inn, evt. rett og slett la være å slå, hjørner eller kanter av jordene med høgtvoksende vegetasjon. Disse vil fungere som refugier for åkerriksa. Tiltakene er enkle å utføre, men for at dette skal lykkes er det to hovedforutsetninger.

Tiltakene (særlig utsatt høsting) medfører ulempe og økonomisk tap for gårdbrukere. Fra Irland og England viser erfaringene at gårdbrukerne må få økonomisk kompensasjon for de ekstra ulempene dette medfører for at de skal være villig til å gjennomføre tiltakene. I år ble to større områder i Rogaland ervervet for utsatt slått. Økonomisk støtte fra Rogaland Fylkeskommune og fylkesmannens landbruksavdeling gjorde det mulig å tilby disse grunneierne kompensasjon. Totalt ble det satt av ca. 10 daa. i begge tilfeller. Høstingen ble utsatt til begynnelsen av august. Besøk i forbindelse med slått ga ikke positive resultater. Dette kan skyldes at åkerriksa ikke hekket på lokaliteten, eller at den var ferdig med hekkingen og hadde tatt ungene med til en annen lokalitet.

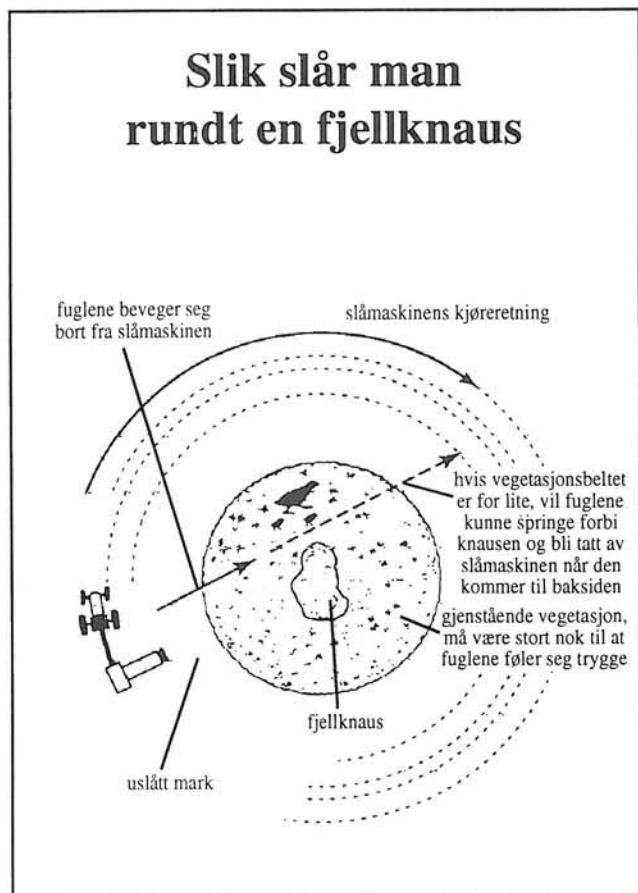
3.2. STRATEGIER OG MÅL FOR 1996

For å berge åkerriksa som norsk hekkefugl vil det være nødvendig å fortsette prosjektet også i 1996. Arten har et meget stort reproduksjonspotensiale, og en vellykket gjennomføring av de skisserte tiltakene vil trolig føre til en økt bestand her i landet. I det videre arbeidet vil vi legge vekt på å:

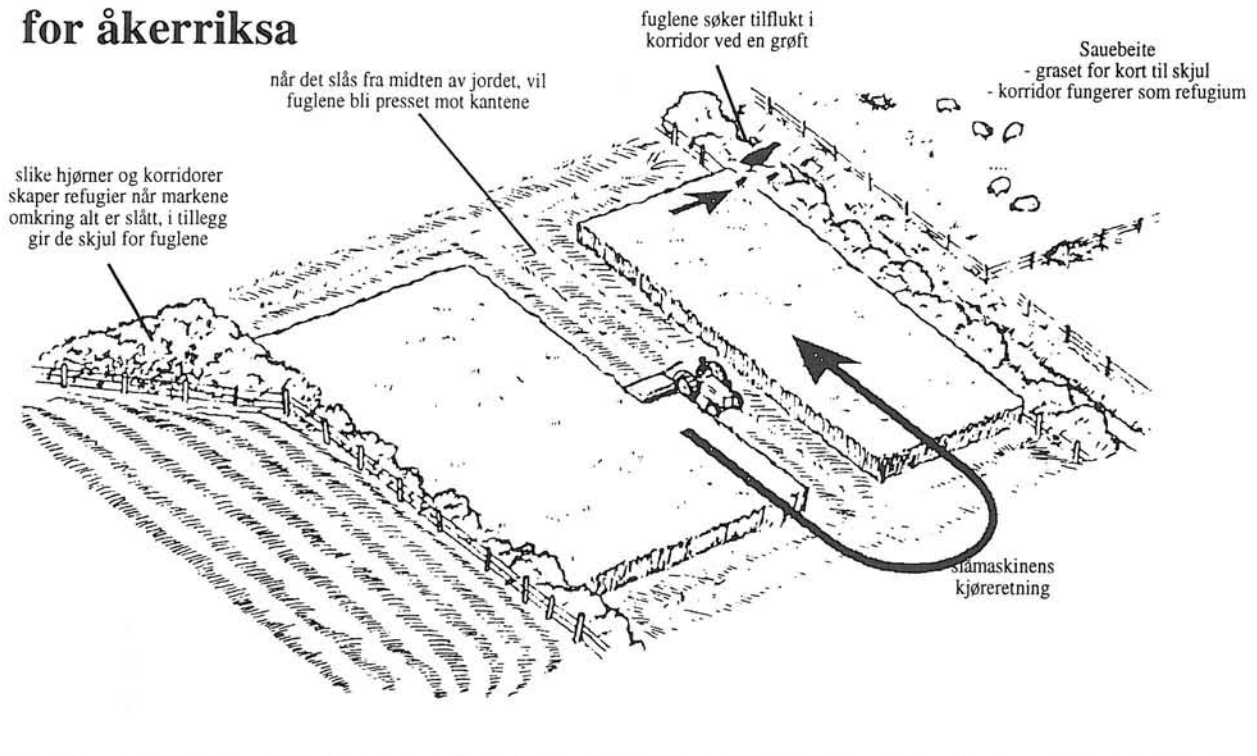
- Videreføre informasjonskampanjen.
- Knytte nærmere kontakt med kommuner og bondeorganisasjoner som kan være støttespillere i det videre arbeidet.
- Skaffe tilveie midler for ansettelse av prosjektleder i perioden mai-august, fortrinnsvis basert i Rogaland.
- Studere åkerriksas habitatbruk og -krav ved hjelp av radiotelemetristudier.
- Framskaffe utstyr til å spore opp hekkende åkerrikser.
- Skaffe midler til en erstatningsordning som vil gjøre muligheter for utsatt høsting til et landsomfattende tiltak.

Moderne landbruksmaskiner er dessverre ofte den direkte årsaken til at åkerriksas unger går tapt. Foto: G. Tyler, RSPB.

Slik skapes refugier for åkerriksa

Dersom man slår graset fra jordets ytterkant og innover, vil åkerriksas unger bli presset inn mot midten. Dersom ikke slåmaskinen til slutt gjør ende på dem, vil rovdyr eller omstreifende måke- eller kråkeflokker gjøre det. Foto: G. Tyler, RSPB.

LITTERATUR

- Alnås, I. 1974. Die Ortstrue der gotländischen Wachtel-könige *Crex crex* (L.). *Ornis Scandinavica* 5: 123-129.
- Broyer, J. 1985. Le rale de genets en France. Union Nationale des Associations Ornithologiques, Centre Ornito-logique Rhone-Alpes.
- Carlsson, O., Efteland, S., Hauge, K.-O., Paulsen, B.E., Roalkvam, R. & Storstein, B. (red.) 1988. Fugleatlas for Rogaland. Falco suppl. 2. NOF avd. Rogaland, Stavanger.
- Collett, R. 1921. Norges fugle. H. Aschehoug & Co., Kristiania.
- Dagsland, M. 1994. Rogalandsrapporten 1993. Falco 23: 180-219.
- Eldøy, S. 1994. Åkerrikse *Crex crex*. S. 158-159 i: Gjershaug, J.O., Thingstad, P.G., Eldøy, S. & Byrkjeland, S. (red.): Norsk fugleatlas. Norsk Ornithologisk Forening, Klæbu.
- Folvik, A. & Øien, I.J. 1995. Åkerrikse i Norge 1995. Bestandsstatus og tiltaksplan. Norsk Ornithologisk Forening, rapport nr. 2-1995.
- Green, R.E. 1995. The decline of the Corncrake *Crex crex* in Britain continues. *Bird Study* 42: 66-75.
- Green, R.E. & Stowe, T.J. 1993. The decline of the Corncrake *Crex crex* in Britain and Ireland in relation to habitat change. *J. Appl. Ecol.* 30: 689-695.
- Gustad, J.R., Gylseth, P.H. & Mjøs, A.T. 1994. Fugler i Norge 1993. Rapport fra Norsk faunakomite for fugl. *Vår Fuglefauna* 17: 279-98.
- von Haartman, L. 1958. The decrease of the Corncrake *Crex crex*. *Societas Scientiarum Fennica Commentationes Biologicae*. 18(2): 1-29.
- Haftorn, S. 1971. Norges Fugler. Universitetsforlaget, Oslo.
- Holgersen, H. 1958. Rikser og vannhøns. I: Føyn, B. og Huus, J. (red.). Norges Dyreliv, bind II (Fugler). J.W Cappelens Forlag, Oslo.
- Jensås, J. 1988. Åkerrikse i Møre og Romsdal. *Rallus* 18(4): 150-54.
- Løvenskiold, H.L. 1947. Håndbok over Norges fugle. Oslo.
- Låthun, O. 1972. Noen iakttagelser om åkerrikse. *Sterna* 11: 105-08.
- Myrberget, S. 1963. Åkerrikse i Norge. *Sterna* 5: 289-305.
- Norris, C.A. 1947. Report on the distribution and status of the Corncrake. *Brit. Birds* 1: 381-405.
- Paulsen, B.E. 1976. Inventeringen i Rogaland 1975. Falco 5: 28-29.
- Sheppard, R. & Green, R.E. 1994. Status of the Corncrake in Ireland 1993. *Irish Birds*. 5: 125-138.
- Stowe, T.J. & Hudson A.V. 1991. Corncrakes outside the breeding grounds, and ideas for a conservation strategy. *Vogelwelt* 112: 103-107.
- Stowe, T.J. & Becker, D. 1992. Status and conservation of Corncrakes *Crex crex* outside the breeding grounds. *Tauraco* 2: 1-23.
- Sutherland, W.J. 1994. How to help the Corncrake. *Nature* 372: 223.
- Tomialojc, L. 1994. Corncrake *Crex crex*. S. 228-229 i: Tucker, G. & Heath, M. (red.). *Birds in Europe. Their Conservation Status*. Cambridge UK: BirdLife International (BirdLife Conservation Series No. 3).
- Ussher, R.J. & Warren, R. 1900. *The Birds of Ireland*. Gurney and Jackson. London.

VEDLEGG 1

Registrerte forekomster av åkerrikse i Rogaland 1995

Kommune: Bjerkreim **Lokalitet:** Oremoen
v/ elva fra Ørsdalsvtn.
Grunneier: Ole Helland
Habitat: Graseng
Tidsrom: 25.-28. juni
Iverksatte tiltak: Fortsatt slått ble anbefalt. Fuglen ankom 25. juni, og det ble vurdert mest fornuftig å jage den ut av åkeren. Slått fullført 29.-30. juni.
Kommentar: Ringmerking ble forsøkt, men uten resultat. Åkerrikse ble hørt på lokaliteten både i 1993 og 1994.

Kommune: Eigersund **Lokalitet:** Heigrestad
Grunneier: Ove Særheim
Habitat: Graseng
Tidsrom: Ca. 14. - 26. juni
Iverksatte tiltak:
Kommentar: Mulig reir funnet etter slåtten. Ikke hørt på 30 år.

Kommune: Karmøy **Lokalitet:** Sandve
Grunneier:
Habitat: Graseng
Tidsrom: Hørt fra ca. 1. juni - 7/8. juni. Ikke hørt etter dette.
Iverksatte tiltak:
Kommentar:

Kommune: Karmøy **Lokalitet:** v/Norheim krk.
Grunneier:
Habitat: Graseng
Tidsrom: 14. juni
Iverksatte tiltak:
Kommentar:

Kommune: Karmøy **Lokalitet:** Bø
Grunneier:
Habitat: Graseng
Tidsrom: 14. juni
Iverksatte tiltak:
Kommentar:

Kommune: Karmøy **Lokalitet:** Fiskå
Grunneier:
Habitat: Graseng
Tidsrom: 14. juni
Iverksatte tiltak:
Kommentar:

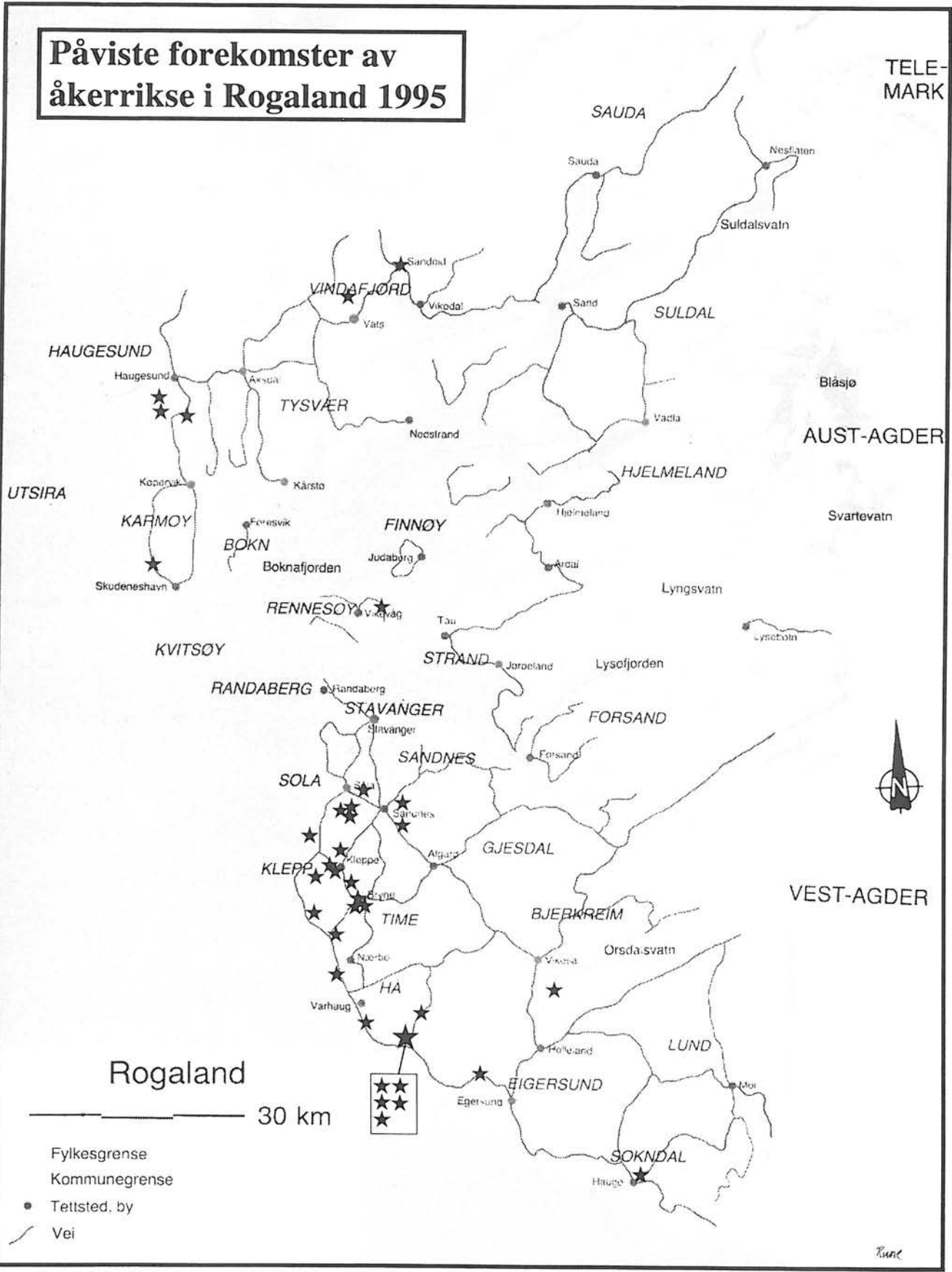
Kommune: Klepp **Lokalitet:** skolehuset på Tu
Grunneier: Torstein Time
Habitat: Graseng
Tidsrom: Fra ca. 10. - 22. juni
Iverksatte tiltak: Slått anbefalt
Kommentar: Sannsynligvis kun syngende hann grunnet ivrig sang gjennom hele perioden. Slått 23. juni, fuglen ikke hørt etter dette. Hørt også i fjor i juli/august.

Kommune: Klepp **Lokalitet:** Klepp sentrum I
Grunneier: Vegard Kleppe
Habitat: Graseng
Tidsrom: Fra ca. 3. - 14. juni. Intensiv sang 14. juni. Også hørt ca. 15. juli samme sted.
Iverksatte tiltak: Vurdert å være enslig hann uten behov for spesielle tiltak.
Kommentar: Slått startet 14. juni. Deler av åkeren hadde et fuktengliknende preg, og ble ikke slått. Det var her åkerriksa ble hørt 15. juli.

Kommune: Klepp **Lokalitet:** Klepp sentrum II
Grunneier:
Habitat: Graseng
Tidsrom: Hørt ca. 13. - 15. juli
Iverksatte tiltak:
Kommentar:

Kommune: Klepp **Lokalitet:** Friestad
Grunneier: Ove Nese
Habitat: Graseng
Tidsrom: 11. mai - 9. juni
Iverksatte tiltak: Ca. 1 da. ble avsatt på basis av gjentatte registreringer av en syngende hann. Fugl skremt opp i forbindelse med høstingen 9. mai, og høstingen ble stoppet.

Påviste forekomster av åkerrikse i Rogaland 1995

Reir med 11 egg ble funnet (halvdelen av graset rundt reiret skåret). 1 av eggene ble sjekket, og det var ca. 1 uke til klekking. De resterende 10 egg ble innsamlet etter at det ble klart at reiret var forlatt. Reirplassen lå ca. 100 m. fra hannens foretrukne sangplass. Naboer fortalte at de hadde hørt fugl i området hvor reiret lå. Fuglene var forsvunnet 10. juni, og graset slått ferdig.

Kommentar: Ringmerket 20. mai: ringnr. 5128551, vingelengde 142 mm.

Kommune: Klepp **Lokalitet:** Gruda

Grunneier:

Habitat: Graseng

Tidsrom: Hørt 11. juni.

Iverksatte tiltak:

Kommentar: Slått i området 14. juni

Kommune: Klepp **Lokalitet:** Alvevatnet

Grunneier:

Habitat: Graseng

Tidsrom: Hørt 15. juni.

Iverksatte tiltak:

Kommentar:

Kommune: Klepp **Lokalitet:** Pollestad nr.
Orre krk.

Grunneier:

Habitat:

Tidsrom: Først hørt ca. 22./23. mai, rapportert gjennom Jærbladet 26. mai. Det var muligens to individer i området.

Iverksatte tiltak:

Kommentar:

Kommune: Hå **Lokalitet:** Fuglestadåna,
Brusand

Grunneier: Jarl Nord-Varhaug

Habitat: Graseng

Tidsrom: 30. mai/1. juni - 11. juni.

Iverksatte tiltak: Oppmerksomhet ved høsting.

Kommentar: Slått startet 11. juni. Sannsynligvis dreide det seg om en enslig syngende hann. Individet ble skremt ut av åkeren før slåtten.

Kommune: Hå **Lokalitet:** Vigrestad

Grunneier: Einar Vigrestad

Habitat: Graseng

Tidsrom: 2./3. juni - minst 6. juni

Iverksatte tiltak: Oppmerksomhet ved slått.

Kommentar: Mulig 2 ind. sett 6. juni. 9. juni var det ikke tegn til fuglen(e). Slått startet 12. juni. Det ble ikke observert fugl i forbindelse med slåtten.

Kommune: Hå **Lokalitet:** Søylandsvatn

Grunneier: Kåre Søyland

Habitat: Takrørskog

Tidsrom: Fra 19. - 29. mai, sporadisk syngende siste dato. Lyd spilt 14. juni uten respons. Individet var svært aggressivt 24. mai.

Iverksatte tiltak: Fuglen opptrådte i et naturlig habitat uten behov for tiltak.

Kommentar: Ringmerket 24. mai, ringnr. 5128552. Vingelengde 138 mm., vekt 170 gram.

Kommune: Hå **Lokalitet:** Sør-Reime, 023 060

Grunneier:

Habitat:

Tidsrom: Hørt flere datoer ultimo mai.

Iverksatte tiltak:

Kommentar: Gammel lokalitet.

Kommune: Hå **Lokalitet:** Fuglestad 126 947

Grunneier:

Habitat: Graseng, slås av og til.

Tidsrom: Mai - juni

Iverksatte tiltak:

Kommentar:

Kommune: Hå **Lokalitet:** Bø I 116 943

Grunneier:

Habitat: Graseng

Tidsrom: Juni

Iverksatte tiltak:

Kommentar:

Kommune: Hå **Lokalitet:** Bø II 118 944

Grunneier:

Habitat: Graseng

Tidsrom: Begynnelsen av juni

Iverksatte tiltak:

Kommentar:

Kommune: Hå **Lokalitet:** India, Teigane 117
983

Grunneier: Peter Anniksdal

Habitat: Graseng, med tilstøtende bekk/sump

Tidsrom: Hørt i juni

Iverksatte tiltak:

Kommentar:

Kommune: Hå **Lokalitet:** Ikke oppgitt

Grunneier:

Habitat:

Tidsrom:

Iverksatte tiltak:

Kommentar: Registrert i forbindelse med viltkartlegging. Grunneier ønsket ikke at lokalitetsopplysninger skulle presenteres.

Kommune: Hå **Lokalitet:** Matningsdal

Grunneier: Irene Helleland

Habitat: Fukteng.

Tidsrom: Først hørt i slutten av mai. Lite hissig på lyd 14. juni; imidlertid var sang intensiv/ivrig. Intensiv sang og fuglen hissig ved ringmerking 25. juni.

Iverksatte tiltak: Fuglen opptrådte i et naturlig habitat uten behov for tiltak.

Kommentar: Hekking kan ha funnet sted, men stor aktivitet ved ringmerking tyder på enslig hannfugl. Ringmerket 25. juni, ringnummer 5119253

Kommune: Rennesøy **Lokalitet:** Austhusvik

Grunneier: Lars Nordhus

Habitat: Graseng

Tidsrom: Fra ca. 27./28. mai. Mer sporadisk sang midten/ slutten av juni, sist hørt 9. juli.

Iverksatte tiltak: Feltbesøk 21. juni med hund, sannsynlig aktivitet ble registrert i ett område. Ca. 10 daa. ervervet for utsatt slått til midten av august.

Kommentar: Hekking mulig. Det var ikke tegn eller spor etter åkerrikse i forbindelse med slåtten i august.

Kommune: Sandnes **Lokalitet:** Malmheim

Grunneier: Per S. Lothe

Habitat: Graseng

Tidsrom: Først hørt ca. 25. mai, ikke hørt 9. + 14. juni. Hørt 10.-11., og midten av juni.

Iverksatte tiltak: Hund ble brukt i slutten av juni, og reagerte på noe ute i åkeren. Ca. 10 daa. ble avsatt for utsatt slått til begynnelsen av august.

Kommentar: Hekking mulig. Det var ikke tegn eller spor etter åkerrikse i forbindelse med slåtten i august.

Kommune: Sandnes **Lokalitet:** v/ Høyland ungdomsskole

Grunneier:

Habitat: Kornåker

Tidsrom: 1. august.

Iverksatte tiltak:

Kommentar:

Kommune: Sandnes **Lokalitet:** Grunningen

Grunneier: Jan Egil Skjørestad

Habitat: Graseng eller takrørskog

Tidsrom: Fra ca. 10. mai - ca. 7./8. juni.

Iverksatte tiltak: Hund ble brukt 17. juni og området som

skulle skulle slås ble undersøkt uten forekomst av åkerrikse.

Kommentar: Hekking kan ha vært mulig i takrørskogen.

Kommune: Sandnes **Lokalitet:** Lura

Grunneier:

Habitat: Graseng

Tidsrom: Hørt 20. juni.

Iverksatte tiltak:

Kommentar: Oppsøkt 21. juni, men da hadde slåtten allerede startet.

Kommune: Sandnes **Lokalitet:** Lea

Grunneier: Mangfred Skjæveland, Olav Malmin, Oddvar Lea

Habitat: Graseng

Tidsrom: Først hørt før 10. mai. Relativt intensiv sang hver kveld inntil slutten av mai (Skjæveland). Først hørt 1. juni på naboeiendommen. I juni pendlet fuglen mellom to lokaliteter. Fuglen ble sist hørt 13. juni i forbindelse med slåtten.

Iverksatte tiltak: Oppmerksomhet ved slått.

Kommentar: Alle tegn tydet på at dette var en enslig syngende hann. Muligens kan det dreie seg om to individer Hekking ikke sannsynlig, og fuglen ble skremt ut av åkeren i forbindelse med slåtten. Individet ble ringmerket 9. juni; ringnummer 5128553, vingelengde 143 mm.

Kommune: Sandnes **Lokalitet:** Gimramyra

Grunneier:

Habitat:

Tidsrom: 6./7. juni.

Iverksatte tiltak:

Kommentar:

Kommune: Sokndal **Lokalitet:** Årstad

Grunneier: Arnfinn Pedersen, Torleif Årstad

Habitat: Graseng

Tidsrom: Fra begynnelsen av juni frem til ca. 24. juni.

Iverksatte tiltak:

Kommentar: Fuglen flyttet mye rundt, og brukte flere jorder.

Kommune: Time **Lokalitet:** Rosseland

Grunneier: Arnt J. Taksdal

Habitat: Graseng

Tidsrom: Først hørt 28. mai, men skal være hørt tidligere. Hørt ca. 1. juni, men ikke hørt 5. juni til tross for lydavspilling.

Iverksatte tiltak: Oppmerksomhet ved høsting.

Kommentar: Det ble ikke registrert fugl i forbindelse med høstingen. Muligens flyttet individet til Herigstad II?

Kommune: Time **Lokalitet:** Herigstad I
Grunneier: Harald Hadland
Habitat: Graseng
Tidsrom: Hørt 23./24. mai - 4. juni.
Iverksatte tiltak: Areal avsatt 6. juni - ca. 2 daa. merket opp og utpekt for utsatt slått.
Kommentar: Slått startet 6. juni. Imidlertid ble reiret ødelagt av slåtten 10. juni. 7-8 egg ble funnet. Reiret lå ca. 50 m. utenfor det oppmerkede området. Fangstforsøk både 2. og 4. juni, men fuglen lite interessert.

Kommune: Time **Lokalitet:** Herigstad II
Grunneier: Hans P. Herikstad
Habitat: Graseng
Tidsrom: 5. - 8. juni
Iverksatte tiltak: Vurdert å være enslig hann, fortsatt slått ble ansett som fornuftig.
Kommentar: Slått i området 8./9. juni.

Kommune: Vindafjord **Lokalitet:** Sandeid sentrum
Grunneier: Per Helgevold.
Habitat: Graseng
Tidsrom: Først hørt 28. mai, ankom ca. 25. mai. Fuglen var tilstede natt til 3. juni, og sangen var svært svak.
Iverksatte tiltak: Oppmerksomhet ved høsting.
Kommentar: Forsvant i forbindelse med slåtten. Hørt på naboeiendommen i medio juni (frem til 24. juni). Forsvant i forbindelse med høstingen her også. Har vært regelmessig på lokaliteten de senere år.

Kommune: Vindafjord **Lokalitet:** Blikrabygda, Øvre Vats
Grunneier: Ingrid K. Meland
Habitat: Graseng
Tidsrom: Først hørt 10.-15. mai. Hørt frem til begynnelsen av juni.
Iverksatte tiltak: Oppmerksomhet ved høsting
Kommentar: Fuglen ble vurdert som en enslig syngende hann, og fortsatt slått ble anbefalt. Den ble hørt på lokaliteten også i fjor.

*En god åkerrikse-biotop er samtidig gode områder for annet dyre- og planteliv. Mange steder finnes det i slike områder en svært interessant og verneverdig flora, med f.eks. gode forekomster av sjeldne orkideer.
Foto: P. Ryelandt.*

VEDLEGG 2

Prosjektets mediedekning i 1995

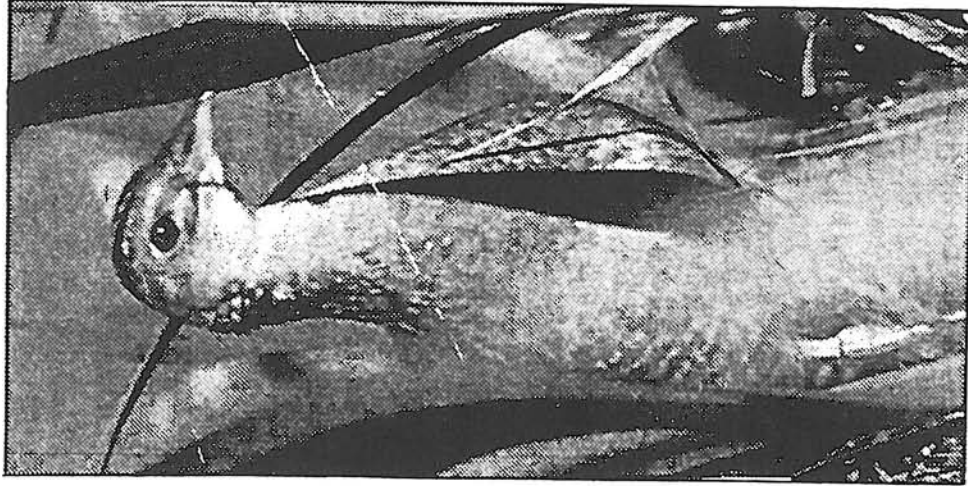
En viktig forutsetning for at vi skulle oppnå kontakt med grunneierne har vært at media interesserte seg for saken. I tillegg til de avisutklipp som er listet opp nedenfor, er det sannsynlig at det finnes flere som enda ikke er mottatt.

I tillegg har informasjon vært spredt gjennom: intervjuer i Jærradioen (3 ganger i mai-juni og oktober), NRK-Radio (både lokalt i Rogaland i mai og desember, og nasjonalt gjennom P2's Her og Nå i mai) og NRK-TV (lokalt i Rogaland 21.06, og nasjonalt gjennom Ut i Naturen 12.10).

Oppslag om åkerriksa som har vært aktuelle for grunneiere i Rogaland — gjengitt på de etterfølgende sider — har forekommet i følgende aviser og tidsskrift:

Aftenposten - 09.05.95
Bondebladet - 24.05.95
Bondebladet - 14.06.95
Bondevennen - 29.04.95
Dalane Tidende - juli 1995
Stavanger Aftenblad 02.06.95
Jærbladet - 26.05.95
Nationen - 12.05.95
Nationen - 11.10.95
Naturvernåret 1995 - Miljøverndep.
Stavanger Aftenblad - 03.05.95

Åkerriksa nesten utryddet

Den raspende lyden av åkerriksa er i ferd med å forstumme. Ornitologene antar at det bare er 100 fugler igjen i Norge.

EIVIND FOSSHEIM

Dens eiendommelige sang er lik den lyden vi får ved å

føre en blyant over en kam. Crex crex er da også dens latinske navn, som direkte henspeiler på den skurrende røsten som tidligere var et så velkjent innslag i sommernettene i de fleste jordbruksbygder.

I dag er den en av landets mest truede fuglearter.

– Ja, den er faktisk i ferd med å forsvinne helt, sier ornitolog Ingar Jostein Øien, den norske prosjektlederen i den europeiske aksjonen for å hindre den fra å bli utryddet.

FÅ IGJEN: Åkerriksas raspende røst er i ferd med å forsvinne som innslag i sommernettene.

Foto: THE ROYAL SOCIETY FOR THE PROTECTION OF BIRDS

fugler, reir og unger i forhøstingsmaskinene.

– For at åkerriksa skal få fotfeste igjen, er det nødvendig å endre litt på prosedyrene for høstingen av gråfåret, sier Øien. Han minner om at den mest rasjonelle måten å høste en åker eller slå gresset på, er å starte ute i kanten av åkeren og slå i sirkel innover mot midten.

Det fører til at åkerriksa ikke våger seg ut i åpne områder og blir fanget inn i den siste stripen av gress. Ved å slå slik at fuglen trekker seg ut av åkeren mot urørt terreng, kan man redde de voksne fuglene, og derved gi dem muligheter til å legge et nytt kull som de kan få på vingene før neste slått, sier Øien.

Nå kan bare bond en berge åkerriksa

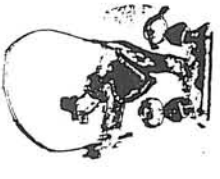

Åkerriksa i søn av Norge mest truede artar, her fotografert av Odd W. Jacobsen på Svalde i 1984.

Åkerriksa er en av Norges og Vest-Europas mest truede fuglearter. Ornitologer ansiar at det nå er bundene om å bli med på en redningsaksjon for å berge den tidligere så utbredte arten fra full utryddelse.

Lytt etter Crex crex
Først bud er nå å lokalisere de få skjulte i vår åkerriksa-egge. Dette er en viktig oppgave for å berge arten, som den er i fare for å bli utryddet. Det er viktig å være oppmerksom på at arten er svært sjelden i Norge og Vest-Europa.

Viktig ansvar, sier Bondelaget
Bondelaget har et stort ansvar for å berge arten. Dette inkluderer å sikre naturlige levesteder og gjennomføre redningsaksjoner. Det er viktig å samarbeide med myndighetene og andre interesserte parter.

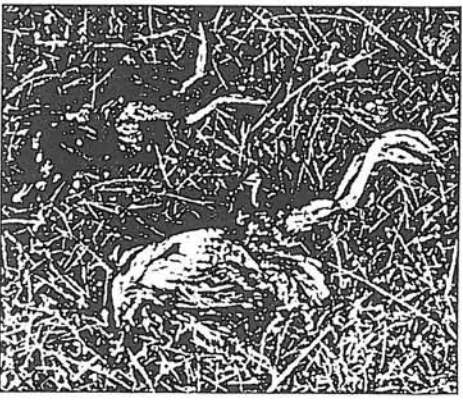
Fellessamling om familiedag i naturen

Norges Bondelag oppfordrer også i år sine lokallag til å gå ut i naturen med Norges flagg og familien. Dette er en flott anledning til å ta vare på naturen og lære om miljøet.

Folkemusikk i Førde i sommar

I dagene 6. til 9. juni vert det på arrangementet internasjonalt folkemusikkfestival i Førde. Kvar dag samler festivalen over 200 av dei beste folkemusikkgruppene i Europa og verda. Dette er en fantastisk anledning til å oppleve folkemusikk fra hele verden.

En berge åkerriksa

Åkerrikskeuget drept under slakten. Over hele Vest-Europa ar beides det nå for å landbruket til å bidra med å berge denne arten fra utrydding.

let raskere ofte bare å bli tatt av fothavner. Under andre- eller tredjehuset, under andre- eller tredjehuset, er det ofte vanskelig å finne dem.

Gi fluktmulighet

- Hvis kan bonden så gjøre? - Først og fremst å sørge for at den har fluktmuligheter og å berge levesteder. Dette er viktig for å sikre artens overlevelse.

Ennå håp

- Med under femti individer igjen i Norge, er det ikke bare å møte artens utryddelse. Det er viktig å gjøre noe nå for å berge arten.

Engelsk høy over værknipa

Der første meldingar om vår kjenning vanevns frå Rogaland i år varte det fram for dette

25 AR SIDEN
hensil for i alle høve skjle i det vane hane

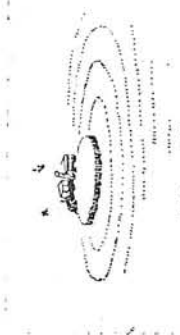
1. Bjørnere innleide i vya arer. Hva heter den vi har røsk-skoger?
2. Hva er en villpige?
3. Noe av de viktigste komet. Hvor mange greter du?
4. Hva heter vokalen i Secret Garden?
5. Sverkvene tapte viktige land. Grand Prix. Hva heter hesten?
6. Hva forbindes med det med Burdock?
7. Et enkelt ord for patio
8. Beskriv det ungarske flagget.
9. Naturværet 1995 har vært. Noe to bodelvene, bval-ker.
10. Det deli slakter har et al-ternativ navn på poteten. Fontalag?

HIERNE-TRIM

SVAR:
1. En havg person, i verset
2. En havg person, i verset
3. Stryk. Gjengen. Eid.
4. Grand Prix
5. Grand Prix
6. Høst fra Eng-land er ett ser-ven som ein ik-ke vert av bar-der vane hane
7. Produsenten, mai 1970

En berge åkerriksa

Ikke slik...
Ved å slå innentra og utover, f.eks. som vist på tegninga, kan bonden bidra til å gi åkerriksa en sjansje.

...men gjerne slik!
Hvis man mowar inntra og utover, vil det gi åkerriksa en sjansje.

Kontaktpersoner i fylkene:
Aust-Agder: Øystein Petersen, Elvheven 33, 3960 Svalde, tel: 47 61 27 43 05.
Buskerud: Erlend Tollefsen, Gamle Kvern 1, 3014 Sjøager, tel: 33 89 32 107-33 77 09 68.
Hedmark: Halvord Strøm, Sjøva 29, 2300 Hamar, tel: 62 52 49 6762 58 42 29.
Hordaland: Tore Larsen, Bernhard Meyers vei 4, 5018 Bergen, tel: 55 21 20 1307-55 31 08 31.
Møre og Romsdal: Johnsen, Jenssk, Kløvengen 11, 6985 Ulstein, tel: 70 11 11 10.
Nordland: Morten Skjelle, Nærveken 84, 8480 Alesund, tel: 176 11 61 347-76 14 38 02.
Nord-Trøndelag: Morten Vang, Glåvåsen 3, 7600 Levanger, tel: 74 08 88 63.
Oppland: Jon Optimist, 2636 Øyer, tel: 72 61 27 43 05.
Oslo og Akershus: Knut Eide, Ullevåll 127, 0381, Oslo, tel: 232 22 39 507-232 50 80 91.
Rogaland: Asbjørn Fjøløy, tel: 151 42 47 5307-152 36 26.
Sogn og Fjordane: Mørge Størstad, Sogn og Fjordane DH, 5800 Sognådal, tel: 157 67 60 507-57 65 39 10.
Sør-Trøndelag: Bjørn Berg, Kjøpmannsg. 18, 7010 Trondheim, tel: 733 33 12 84.
Telemark: Morten Rask Annesen, Salsrud samfunn, Hønefoss, tel: 735 05 31 117-735 05 29 69.
Vest-Agder: Lissa Rogstad, Postboks 31, 4863 Bjørnå, tel: 31 60 30 34-31 60 34 72 55 00.
Vestfold: Tomrod Røed, Lavøst 10, 3160 Skjeide, tel: 333 33 000-33 33 51 55 / 33 33 24 84.
Østfold: Lennan Fløsch, Bakklava 15 B, 1513 Moss, tel: P 69 27 02 00.
Derom de regionale kontaktene ikke er tilgjengelig, kan NOF-kontoret i Klæbu kontaktes på tel. 72 83 11 66.

Jærbønder vil berge åkerriksa

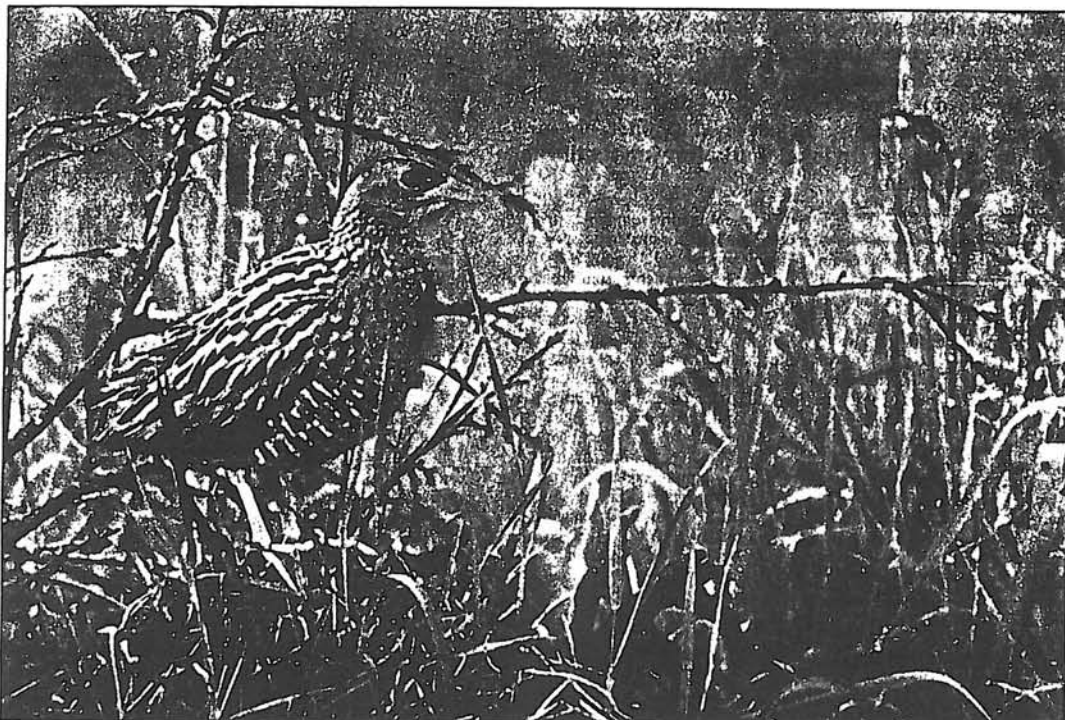
Fuglevennes appell om bondehjelp til å berge den truede åkerriksa slår an i Rogaland. Nå strømmer åkerrikseobservasjonene på. 1. juni hadde Norsk Ornitologisk Forenings åkerriksekontakt i Rogaland, Asbjørn Folvik, fått inn åtte meldinger om observasjoner - sju på Jæren og en i Ryfylke. Folvik opplyser til Bondebladet at alle grunneiere han har hatt kontakt med hittil, er villig til å la gras set bli stående rundt eventuelle reir.

Arne Åsen

Folvik er en av 17 kontakter landet rundt som kan ringes, slik at en kan få lokalisert flest mulig av de gjenlevende åkerriksene før grasslåten tar kverken på fugler, reir og egg. Som det framgikk av Bondebladet 24. mai, har Norsk Ornitologisk Forening anslått at det nå er mindre enn femti individer igjen av arten åkerrikse her i landet. Hver eneste fugl som kan berges, vil derfor være av betydning for å hindre arten fra å forsvinne.

Infrarødt foto

Når meldingene kommer om at folk har hørt åkerriksenes karakteristiske raspelyd, er det Folviks oppgave å rykke ut og prøve å lokalisere fuglene. Dette kan være vanskeligere enn det høres ut til når riksa skjuler seg i høyt gras på 100 mål store jorder, og ornitologene arbeider i skrivende stund med å få fatt i et kamerautstyr som reagerer på varme av den typen som brukes under letaksjoner etter folk fra fly. I teori-

Aksjon «Berg åkerriksa» ble presentert i Bondebladet nr. 21. I Rogaland er bøndene med for fullt. (Foto: Odd W. Jacobsen)

en skal kameraet avsløre eventuelle fugler på kroppstemperaturen. Den er på 40-42 grader, som burde være nok til å skille riksa ut fra omgivelsene på ei kveldsavkjølt eng, sjøl om fuglen sitter skjult i høyt gras.

- Hva skjer når fuglene er lokalisert?

- Viser det seg å være en han, vil vi forsøke å jage den ut fra åkeren. Er det en hunnfugl som har rukket å legge seg på reir, oppfordrer vi grunneieren til å la gras set rundt bli stående til ungene er store nok til å kunne flyttes til trygt territorium.

- Hvor stort grasareal må stå igjen?

- Det vet vi i utgangspunktet ikke noe sikkert om. Til tross for at det er drevet atskillig forskning

på åkerrikse, er det lite eksakt vilten å hente på dette punktet. Vi har bestemt oss for å starte med 30 x 30 meter, og så prøve oss fram.

Godt håp om erstatning

Folvik er full av lovord over de holdninger grunneierne i Rogaland har inntatt til åkerrikseaksjonen. Går det som han håper, er det gode sjanser for at bønder som får store ulemper med forhøstinga til gjengjeld skal kunne få en viss økonomisk erstatning. Ornitologene har søkt om 35 000 kroner til formålet fra Fylkesmannens landbruksavdeling. Sjøl om midlene i skrivende stund ennå ikke er formelt i boks,

opplyser Folvik å ha muntlige signaler om positivt utfall.

- Bondelaget kan overta

Han mener den måten å arbeide på som i år prøves i Rogaland, bør betraktes som et pilotprosjekt til mønster for landet for øvrig. Samtidig har Folvik notert seg Norges Bondelags positive interesse for åkerrikseaksjonen (Bondebladet nr. 21), og han sier naturligvis ja takk til all hjelp herfra, f.eks. med å frambringe sentrale midler.

- Får vi gode erfaringer med årets tiltak, ser jeg heller ikke bort fra at oppgaven med å berge åkerriksa, bør kunne bli et prosjekt Bondelaget sjøl kan

overta driften av. Med sin medlemsmasse, er organisasjonen atskillig bedre rustet med menneskelige ressurser enn Norsk ornitologisk forening, sier Folvik.

Forbannet på MD

Til øvrige utgifter har Rogaland-ornitologene fått 75 000 kroner fra fylkeskommunen og 13 000 fra fylkesmannens miljøvernavdeling. Alle gode krefter arbeider for åkerriksa, altså. Det eneste unntaket er Miljødepartementet, som i Naturvernåret avslø å bevilge midler til aksjonen. Det har Folvik ikke kommet over. Prioritert tema for Naturvernåret i Norge, er som kjent bevaring av biologisk mangfold...

Trygg hos Time Bondelag

Den ene av de åtte rikse-observasjonene i Rogaland er gjort på eiendommen til Harald Hadland - identisk med lederen i ett av Bondelagets største lokallag - Time Bondelag. Der bor den trygt.

- Men det er vel tid for første-slåten på Jæren, Hadland?

- Vi får prøve å ta vare på fuglen. Det første vi skal gjøre, er å forsøke å lokalisere den i samarbeid med ornitologene. Foreløpig er vi usikre på om den har rukket å bygge reir på enga. Men om så er, har vi ikke noe annet valg enn

å sette igjen en bit av gras set uslått, sier Hadland til Bondebladet.

Time-bonden tror ikke ulemperne i hans tilfelle skal bli større enn at gardsdrifta tåler det, enten det blir kompensasjon å få for forsinket forhøsting eller ei. - Men dermed er det ikke sagt at alle har samme mulighet. Det er ikke viljen hos bøndene det står på, men så lenge vi bønder skal følge akkorden vi blir pålagt av myndighetene, er det mange som blir ganske presset, mener han.

Time-bonden husker at åker-

riksa var et vanlig syn på garden for 20-30 år siden, og at det da var skikk og bruk å passe seg for å kjøre i hjel fugl. Han legger skylda på effektivitetskravet som preger hele den vestlige verdens jordbruk for at denne arten nå er blitt et sjeldent syn i Vest-Europas kulturlandskap: - Ifølge ornitologene er det større åkerrikseforekomster i øst-europeiske land som f.eks. Polen, der landbruket drives med mer tilbaketriggende metoder, påpeker Hadland. Effektiviteten her hos oss har sin pris på naturens bestokning.

Annet kjøremønster Ornitologene foreslår som meldt i Bondebladet nr. 21 å kjøre forhøstingen fra midten av enga og utover, i stedet for omvendt. Tanken er å gi eventuelle åkerrikser fluktmulighet. Hva sier en praktisk bonde til det?

- Det må være mulig, hvis vi ikke like godt kan slå i teiger, og så være ekstra påpasselig før vi tar den siste stykket? Før i tida husker jeg vi pleide å gå gjennom den siste teigen til fots for å jage eventuelle åkerrikser inn på trygg grunn før vi slo, minnes Hadland.

Fylkesbondelaget med

Audun Rosland på Rogaland Bondelags kontor i Stavanger bekrefter til Bondebladet at åkerrikseaksjonen er en oppgave også fylkeslaget stiller seg positiv til. Fylkesbondelaget har sammen med andre relevante organisasjoner deltatt i et møte med fylkesmannens miljøvernavdeling om aktuelle tiltak, og alle lokallag har fått oppfordring om å slutte opp om tiltakene.

Betalt for å la enga stå

I Rogaland kan du i år
Imed god samvittighet for
din egen lommebok la deler
av enga stå uslått, dersom
du får besøk av en så
sjelden gjest som åkerriksa.

BV Hege Wold

Det er Fylkesmannens landbruksavdeling i Rogaland som på initiativ fra Norsk ornitologisk forening har satt av penger til dette. Lignende ordninger kan være på gang i andre fylker. Norsk ornitologisk forening har nemlig startet et prosjekt for å redde åkerriksa, som et ledd i en felles europeisk satsing.

Standard søknad

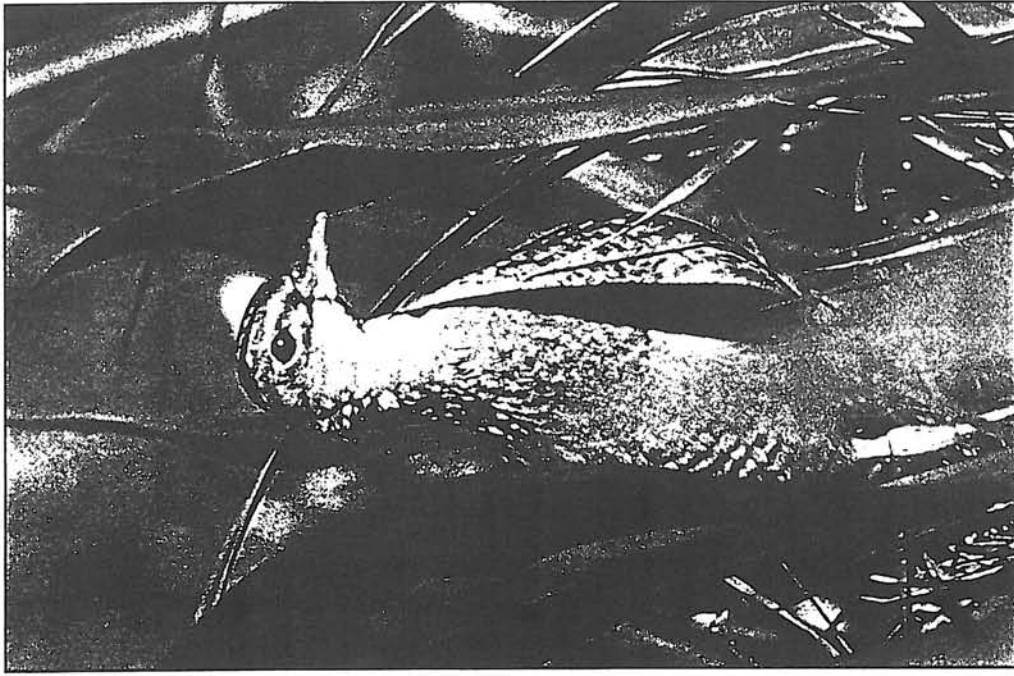
Pengene er hentet fra kulturlandskapsmidlene, som blant annet skal brukes til vern om kulturminner og biologisk mangfold. Bøynen har vært søknadsfristen som er satt til 15. april, forteller leder av Norsk ornitologisk forening i Rogaland, Asbjørn Folvik.

- På denne tiden av året er det ingen bønder som vet om de får besøk av den utryddelsestruede åkerriksa. Men dette er ordnet ved at det er satt av en pott som er stor nok til å dekke eventuelle tap for bondene i Rogaland. Om bonden skulle høre eller se fuglen på sin eiendom, kan han ta kontakt med oss, og få en standard søknad, der det bare er å fylle ut gårds- og bruksnummer.

Truet globalt

Den brunspettede åkerriksa som er på størrelse med vipa, er nå en av de mest truede fugleartene her i landet. Også internasjonalt er den truet. Fuglen er ført opp på Bonn-konvensjonens liste over globalt truede fuglearter.

I 1971 ble det registrert mer enn 20 syngende hanner i deler av Sandnes kommune, og i 1975 regnet man med en bestand på omtrent 90 par i hele fylket. I 1993 ble det bare rapportert om fattede fire syngende hanner i hele Rogaland.

Fire-fem par er alt som er igjen av åkerriksa i Rogaland, som for bare tjue år siden telte 90 par i fylket. Foto: Odd W. Jacobsen.

Rogaland og Møre og Romsdal er de fylkene der fuglen har hatt sitt sterkeste fofeste de siste tjue årene. Men også her er det altså svært få igjen.

Tatt på senga

Den finner mat, søker skjul og bygger her i det beskyttende engresset. I he-

foreldrene å komme seg unna og starte ny ruging, går det galt i andre slåtten.

Fugl eller frosk?

Crex crex er åkerriksas monotone bidrag til fuglekonserten. Og den synger bare om natten. Om du ved ellevetiden om kvelden tror du hører frosk, kan det være at du har fått en langst sjeldnere gjest.

- Vi er forberedt på å få falsk alarm flere ganger, der det viser seg at det var frosk bonden hørte. Men vi vil gjerne at bønder og andre som mener å ha hørt den karakteristiske sangen skal ta kontakt med oss. Vi kan bistå bønder med råd og veiledning om hvordan de kan verne om fuglen dersom den skulle dukke opp, forteller Folvik.

Slåmaskin og forhøster er åkerriksas bitreste fiender. Nå kan du få dekket tapene ved å la deler av enga stå uhøstet. Foto: BirdLife International.

Gi åkerriksa en sjanse!

Åkerriksa lider av agorafobi, eller på godt norsk; angst for åpne plasser. Den våger seg ikke ut av det beskyttende gresset i enga der den holder til. For gresset har vokst såpass til at det gir skjul, glemmer den seg blant takrør og andre planter i sumpene.

Startet du ytterst og jobber deg innover mot midten når du skal slå enga, tar du livet av den idet du slår den siste biten, dersom du har fått besøk av fuglen. Angsten for åpne plasser er nemlig så sterk at den blir i gresset, selv om det betyr den visse død. Derfor skal du alltid slå innenfra og utover, slik at den kan rømme unna i annet høyt gress etterhvert som du slår. Å begynne i den ene enden av enga og arbeide seg bort til den andre enden, kan også være en mulighet, dersom det

altså er skjul videre. Åkerriksa hekker seint på året, ofte i juli. Den har derfor liten mulighet til å være ferdig med hekkinga når gresset høstes, forteller Asbjørn Folvik.

Utsettelse av høstingen til etter 15. august kan være et alternativ. Har du lokalisert reiret, kan du gi de små en mulighet til å vokse opp ved å la noe av enga stå uslått.

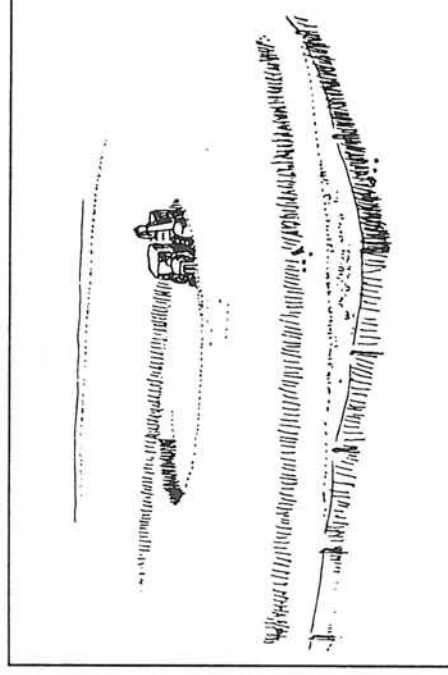
Etter 15. august er eggene samsynligvis klekket, slik at ungene og de voksne fuglene kan bevege seg bort fra de morderiske maskinene dine. Forutsetningen er altså at de har en annen åker å flykte til.

En annen mulighet er å dele innmarka inn i små åkerlapper som blir slått til ulik tid.

Undersøkelser i Storbritannia, Østerrike og Tyskland viser at 60 prosent flere åkerriksker har sjans til å leve opp, ved slike enkle tiltak.

Kontaktpersoner:

Hordaland: Tore Larsen, 55 21 20 13/
55 31 08 31 priv. Rogaland: Asbjørn Folvik, 51 42 47 55/ 51 42 38 26 priv.
Vest-Agder: Lista Fuglestasjon 38 39 75 88/ 947 29 500 mobil. Aust-Agder: Øystein Pettersen, 35 97 42 80/ 945 61 670 mobil.

Begynn innerst når du høster og gi fuglen en sjanse til å flykte unna til annet høyt gress etterhvert som du slår. La om nødvendig noe av enga stå igjen. Tegning: Tore Larsen.

Ove Særheim reddet hekkende åkerriksa

Ga asyl til truet fugleart

DT Ståle Hansen

Da bonde Ove Særheim på Hegrestad hørte skrikene fra åkerriksa på jordet, rakk han å redde livet til en av de siste fuglene av denne arten i Rogaland. Nå har åkerriksa fått et kjærkomment fristed på gården hans.

For ikke lenge siden var åkerriksa en svært vanlig fugl på norske gårder. Fuglen velger seg hekkeplasser i grasenger i kulturlandskapet. Fordi den hekker tidlig på året er den ikke ferdig når første-slåtten går. Mange åkerrikser ender derfor livet i fôr høsteren.

- Det var helt tilfeldig at jeg hørte lyden fra fuglen, da jeg gikk og luket jordepler like ved, forteller Ove Særheim. Han husket lyden fra da han var liten, og visste umiddelbart at det var en åkerriksa som hekket på jordet hans.

- Jeg har bodd her i tretti år, men aldri sett noe til denne fuglen før. Da jeg begynte å slå gresset rundt hekkeplassen med traktor, viste den seg. Det var akkurat som om den ville fortelle meg at "her holder jeg til".

Særheim viser frem et område på omtrent 30 ganger 30 meter; en slags øy av høyt gras på den nyslåtte åkeren. Der koser fuglen seg nå i ro og fred. Det er også gjort et forsøk på å ringmerke

Hegrestad-bonden Ove Særheim viser frem området der åkerriksa har fått innvilget "asyl".

Foto: Ståle Hansen

fuglen, men det slo feil fordi åkerriksa var for sky.

- Det som skjer her er et godt eksempel på at vi bønder tar vare på kulturlandskapet rundt oss. Vi får stadig mye kritikk, men dette viser at vi klarer å eksistere

sammen med naturen på en god måte, sier Særheim og forteller engasjert om det yrende dyrelivet i nærområdet hans.

- Taper du penger på ikke å slå dette hekkeområdet?

- Nei, på ingen måte. Jeg kan

bare vente til fuglen er ferdig og slå gresset da. I mellomtiden er det bare trivelig selskap her på åkeren.

Prosjektleder Jostein Sandvik

i Norsk Ornitologisk Forening sier til DT at gårdbrukere som har hekkeområder i sine åkre kan søke om erstatning av tapte inntekter fra Norges Bondelag.

- Men det er jo bare snakk om småpenger. Slik jeg kjenner gårdbrukerne er de bare glade til

for å gjøre en innsats på dette området, sier han.

I Rogaland, som for få år siden var et kjerneområde for åkerriksa, er det nå bare 15 - 20 fugler igjen. I Dalane finnes det én åkerriksa i Sokndal og én i Bjerkreim, i tillegg til eksemplaret til Særheim. Det er også oppdaget en åkerriksa i et hekkeområde på Brusand.

Norsk Ornitologisk Forening har i nært samarbeid med Norges Bondelag satt i gang en stor kampanje for å redde denne fuglen før det er for sent. I den forbindelse skal gårdbrukere i hekkeområdene få informasjon om hvordan de bør forholde seg dersom åkerriksa dukker opp i deres område.

Åkerrikse på Pollestad:

Selebert fuglebesøk

JINGER
GJESDAL

Åkerrikxa har ropa frå kjelvene på Pollestad dei siste kveldane. Og det er ikkje nokon kven-som-helst som gjev lyd frå seg. Ein reknar at det bare er att mellom fem og ti eksemplar av arten i heile Rogaland.

Forhaustaren er fiende med stor F, seier fuglekjennaren Svein Efteland.

Åkerrikxa liker seg best i høg vegetasjon. På Jæren vil det seia eng og grasmark. Betre gjødsling har framskunda grashaustinga. Når forhaustaren kjem, følger egg og fuglungar med i det store dragsuget.

– Bøndene kan gjera sitt for å verna om åkerrikxa, og Fylkesmannen har gjort det lettere for dei ved å lova kompensasjon for det engstykket dei ikkje får hausta, opplyser Efteland.

Viss ein har mistanke om at fuglen rugar ein stad i enga, bør grashaustinga arbeida seg utover frå midten av kjelva. På det viset får fuglen høve til å koma seg unna dei morderiske maskinane. Når ein så lokaliserer reirplassen, er det viktig å setja att eit stykke eng. Fylkesmannen gjer opp for tapet. Dette er grundig omtalt i Bondevennen, nr. 16 og 17, 1995.

Utnyttar ekko-effekten

Etter mekaniseringa i jordbruket, har talet på åkerrikser gått radikalt ned. I 1971 var det

SJELDAN GJEST: Det har vorte lengre og lengre mellom kvar gong åkerrikxa har vitja Jæren. Nå er ho observert på Pollestad. (Foto: Svein Efteland)

registrert 90 fuglar i Rogaland, 70 av dei på Jæren. Sju år seinare var det truleg ikkje meir enn 40 fuglar att i fylket. Svein Efteland reknar med at talet i dag er ein stad mellom fem og ti.

Fuglen er på storleik med ei due. Ho er ein typisk trekkfugl, og kjem til oss i første delen av mai. Åtte-ti egg blir lagt i ei grop i graset. Dei dunklede ungane er svarte. Det er bare hannen som lagar den karakteristiske songen. Han startar konserten etter at sola er gått ned og sluttar av før daggry.

Åkerrikxa vil helst ha omlag 30 mål til «bruket» sitt, og utviser stor sløgskap for å halda konkurrerande hannar unna. Der det er trøngt om plassen, har ho gjerne etablert seg i nærleiken av hus. Det gjev ein verknadsfull ekko-effekt til ropa, slik at andre hannar skal tru at det alt finst fleire «eigarar» i området.

Tidlegare var kreksinga eit kjent og kjært varteikn på Jæren, og kjært barn har som kjent mange namn. På latin heiter ho *crex crex*, oppkalla etter

låten. På Jæren er ho mest kjent som åkerhøne eller rett og slett jærhøne.

Det følgjer soger og overtru med fuglen. Den som fann egga, kom til å bli far-, morlaus eller enkjemann. Skaut ein ei åkerrikse, kunne ein av dei næraste bli sjuk og døy. Men der fuglen kom til gards og ropa, kom det til å bli eit godt høy- og kornår. Det teiknar godt for bonden på Pollestad.

Åkerriksa er snart borte

Stusser du over at det er blitt så stille i enga når mørket siger på? Kanskje er det den velkjente lyden av åkerriksa du savner? Snart er den utryddet.

LISBET HARSTAD

Før var åkerriksa en vanlig fugl i de fleste jordbruksbygder opp til Trøndelag. I dag er det svært få som får høre åkerriksas spill fra gressmarkene i sommernatta. Nå finnes det maks 50 hekkende par igjen i hele Norge, de fleste i Rogaland.

Crex crex

Drar du en blyant over tinnene på en kam, høres det ut som en åkerrikse. Det gjør du også om du sier «Crex crex» mange ganger. Crex crex er da også det latinske navnet på fuglen. Om sommeren kan den spille hele natta. Den som har soverom inntil en eng hvor åkerriksa holder hus, kan få problem med nattesøvnen.

Den lager reir midt i gressenger og kornåkre. Her legger de egg, og her farter ungene rundt omkring inne i gresset. Fuglen har fobi mot åpne plasser. Du ser aldri en åkerrikse utenfor det høye gresset.

Det er nettopp dette som gjør fulgen så sårbar. Når slåttan begynner, og bonden som sedvanlig høster fra ytterst til innerst, flykter både voksne og unger inn i den siste stripa av gress. Til slutt havner de i forhøsteren.

I løpet av de siste 100 årene har åkerriksa gått fra å være mange til få. Ornitologer tror det bare finnes i underkant av 50 hekkende par igjen her i landet.

Redningsaksjon

Iden ene arten er dverggåsa - den andre er åkerriksa.

Nå har Norsk Ornitologisk Forening (NOF) satt i gang et prosjekt for å redde den utrydningstruede fuglen. Prosjektet er en del av et større, internasjonalt forsøk på å berge arten.

NOF vil forsøke å kartlegge hvor åkerriksa finnes. Når de har funnet ut hvilke enger fuglen hekker i, tar de kontakt med grunneieren. Håpet er å komme fram til en ordning som kan berge fuglen og reiret før slåttan tar til.

SNART UTRYDDET: Snart har forhøstere og slåmaskiner utryddet fuglen med den raspende røsten, som før var så vanlig å høre fra åkrene når mørket falt på.

(Foto: The Royal Society for the Protection of the Birds)

Kjøper ut bonden

En av mulighetene er å kjøpe grunneieren ut av området der fuglen slår seg ned i hekkeperioden. I praksis betyr det at et lite område av enga legges brakk for en stund.

I Rogaland har ornitologene fått penger av fylkesmannen for om mulig å gi erstatning for arealet som NOF ønsker skal «fredes», forteller prosjektleder Ingar Jostein Øyen i NOF. Det er nettopp i

Rogaland det er flest åkerrikser igjen.

Ønsker hjelp

Om Norsk Ornitologisk Forening skal lykkes i å berge åkerriksa fra utryddelse, avhenger av responsen fra grunneiere og andre fugleinteresserte. Har du hørt lyden av åkerriksa i din åker, kan du melde fra til Norsk Ornitologisk Forening, 7060 Klæbu

Åkerriksa kan reddes

Aksjonen mot utrydding koster 200 000 kroner

Stavanger (Nationen): Åkerriksa kan reddes fra den totale utryddelse i Norge. Men redningsaksjonen trenger penger.

ERIK THORING

Åkerriksa bygger sitt reir nesten utelukkende i bondens graseng. Der som reiret skal berges må slåtten utsettes til egga er klekket. Det betyr avlingstap for bonden.

Interesse

– Vi kan ikke forvente at bondene skal betale kostnadene med å redde åkerriksa. Derfor arbeider vi med å få på plass en ordning der bonden får betalt for å la være å slå grasenga, sier Asbjørn Folvik som leder åkerriksa-prosjektet i Norsk Ornitologisk Forening.

Prosjektets første år har avdekket to vesentlige forhold. Den ene er utelukkende positivt,

og gjelder bondenes holdning til arbeidet med å berge åkerriksa.

– Bondene vil svært gjerne beholde åkerriksa i kulturlandskapet. Det lover godt for fortsettelsen, sier Folvik.

Må finne reiret

På den andre siden har ikke ornitologenes metoder for å lokalisere åkerriksa vært like vellykket, fremholder han.

– Vi trodde at hannfuglens vårsang foregikk like i nærheten av reirplassen. Det holdt ikke stikk. Skal vi berge reiret må vi finne den eksakte plasseringen, fremholder Folvik.

I to av fire forsøk i Rogaland i vår viste det seg at åkerriksas reir lå lenger borte fra den syngende hannen enn man antok. Ornitologene bommet rett og slett på

reirplassen. Reirene ble følgelig ødelagt i slåtten. Men Folvik er ikke rådløs.

Spesialkamera

– Til neste år satser vi på å bruke et infrarødt kamera. Da kan vi søke oss fram til reiret og sette av det arealet som er nødvendig, sier han.

Men så var det dette med penger da. I år har Folvik og hans medhjelpere gjennomført åkerriksa-prosjektet med tilskudd fra Rogaland fylkeskommune. Neste år bør prosjektet bli et nasjonalt opplegg, mener han.

Utsette slåtten

– Det er mulig å redde en av landets mest utryddingstrua fuglearter med en årlig bevilgning på omlag 200 000 kroner. Da kan vi betale bønder for å utsette slåtten der åkerriksa hekker. Uten dette tiltaket må vi regne med at de fleste åkerriksa-reire-

Åkerriksa er snart borte

Antallet av reir er på det laveste nivået i mange år. Mange reir er ødelagt i slåtten. Åkerriksa er i fare for utryddelse.

Forskere fra Stavanger universitet og Rogaland fylkeskommune har undersøkt reirplassen i Rogaland. De har funnet ut at reirene er ødelagt i slåtten. Dette er et stort problem for åkerriksa.

Det er viktig å finne ut hvordan vi kan redde reirene. Dette er et stort problem for åkerriksa.

Det er viktig å finne ut hvordan vi kan redde reirene. Dette er et stort problem for åkerriksa.

Det er viktig å finne ut hvordan vi kan redde reirene. Dette er et stort problem for åkerriksa.

Det er viktig å finne ut hvordan vi kan redde reirene. Dette er et stort problem for åkerriksa.

Det er viktig å finne ut hvordan vi kan redde reirene. Dette er et stort problem for åkerriksa.

Det er viktig å finne ut hvordan vi kan redde reirene. Dette er et stort problem for åkerriksa.

Det er viktig å finne ut hvordan vi kan redde reirene. Dette er et stort problem for åkerriksa.

Det er viktig å finne ut hvordan vi kan redde reirene. Dette er et stort problem for åkerriksa.

Det er viktig å finne ut hvordan vi kan redde reirene. Dette er et stort problem for åkerriksa.

Det er viktig å finne ut hvordan vi kan redde reirene. Dette er et stort problem for åkerriksa.

Det er viktig å finne ut hvordan vi kan redde reirene. Dette er et stort problem for åkerriksa.

Det er viktig å finne ut hvordan vi kan redde reirene. Dette er et stort problem for åkerriksa.

Det er viktig å finne ut hvordan vi kan redde reirene. Dette er et stort problem for åkerriksa.

Det er viktig å finne ut hvordan vi kan redde reirene. Dette er et stort problem for åkerriksa.

Det er viktig å finne ut hvordan vi kan redde reirene. Dette er et stort problem for åkerriksa.

Det er viktig å finne ut hvordan vi kan redde reirene. Dette er et stort problem for åkerriksa.

Det er viktig å finne ut hvordan vi kan redde reirene. Dette er et stort problem for åkerriksa.

Det er viktig å finne ut hvordan vi kan redde reirene. Dette er et stort problem for åkerriksa.

Det er viktig å finne ut hvordan vi kan redde reirene. Dette er et stort problem for åkerriksa.

Det er viktig å finne ut hvordan vi kan redde reirene. Dette er et stort problem for åkerriksa.

Det er viktig å finne ut hvordan vi kan redde reirene. Dette er et stort problem for åkerriksa.

Det er viktig å finne ut hvordan vi kan redde reirene. Dette er et stort problem for åkerriksa.

Det er viktig å finne ut hvordan vi kan redde reirene. Dette er et stort problem for åkerriksa.

Det er viktig å finne ut hvordan vi kan redde reirene. Dette er et stort problem for åkerriksa.

Det er viktig å finne ut hvordan vi kan redde reirene. Dette er et stort problem for åkerriksa.

Det er viktig å finne ut hvordan vi kan redde reirene. Dette er et stort problem for åkerriksa.

Det er viktig å finne ut hvordan vi kan redde reirene. Dette er et stort problem for åkerriksa.

Åkerriksa er i fare for utryddelse. Dette er et stort problem for åkerriksa. Det er viktig å finne ut hvordan vi kan redde reirene. Dette er et stort problem for åkerriksa.

FAKSIMILE: Åkerriksa snart borte, skrev Nationen i vår. Men nå fatter ornitologene nytt håp. En av landets mest utryddingstruede arter kan overleve dersom reirplassene blir beskyttet under slåtten.

ne forsvinner i forhausteren, sier Asbjørn Folvik.

Norsk innsats for å berge truett fugl

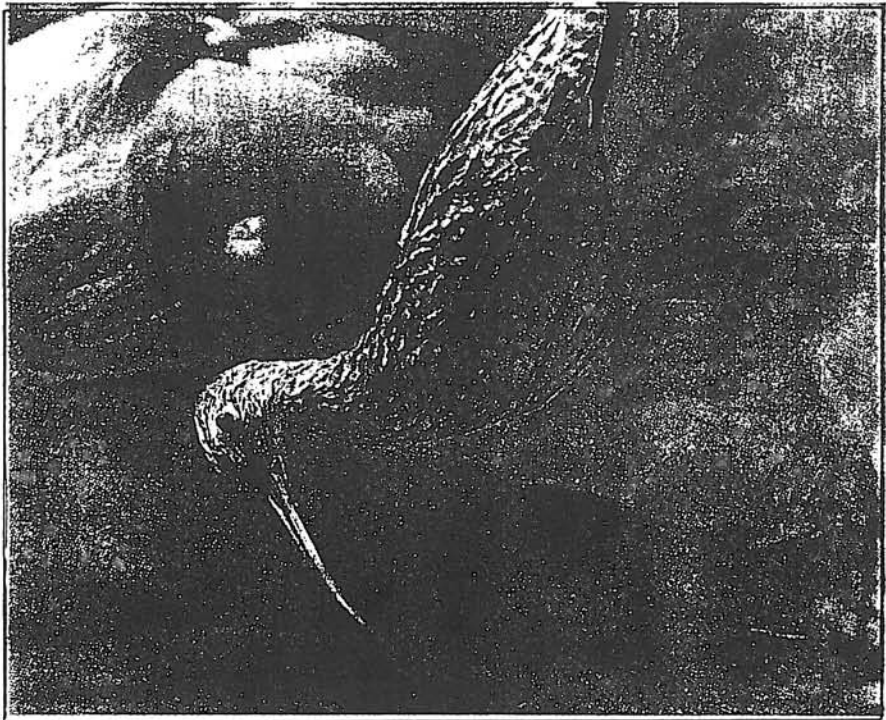
Norge er med i et europeisk prosjekt for å hindre utryddelse av åkerrikse. Tidligere var den en kjent gjest i vårt kulturlandskap med sin intense låt i sene kvelds- og nattetimer. Mange har sikkert ønsket den dit pepperen gror når mattesovnen er forstyrret av det metalliske «kreks-kreks» eller «errp-errp». Og nå har den visst dratt dit pepperen gror, for arten har gått sterkt tilbake i Europa.

Av ALF FAGERHEIM (tekst og foto)

Formann i Rogaland Ornitologiske Forening, Asbjørn Folvik, sier til Aftenbladet at bestanden i Norge er anslått til 15-30 par. I 1971 ble det i Sandnes-distriktet registrert 20 individer, nå er tallet under ti individer i hele Rogaland. Derfor kommer dette prosjektet i 12. time.

Samarbeid med bondene

Folvik sier at det skal spres informasjon, og folk blir bedt om å si fra når de ser eller hører åkerrikse. Ornitologene ønsker et nært samarbeid med grunneiere, og Norges Bondelag støtter opp om prosjektet. Spørsmålet er om bondene vil være med på redningsaksjonen, sier Folvik. For det er intensivt og mekanisk jordbruk som truer åkerrikse og andre fuglearter med reir i kulturlandskapet. Blant annet eripe, storspove, lerke, gås og

Ornitolog Asbjørn Folvik med en utstoppet storspove. Også den arten har gått sterkt tilbake.

Åkerrikse rømmer imidlertid mulden av jorden når innhosingen starter. Tilslutt er det ikke mere gress å gjemme seg i, og hummen, sporadisk også hamnen, går i døden sammen med ungene sine.

Åkerrikse kommer til Norge fra Afrika i slutten av mai. Det er sent sett i forhold til innhosingstid. For det tar tid å syngte seg til en make, bygge reir og legge egg. Derfor er ungene bare såvidt klekket ut når første silosått starter. Noen par har mot til å sette igang på nytt, men så skjer det at neste ungepar går med under andre gangsslåtten, sier Folvik.

Vanskelig å se

Tidligere greide arten å reprodusere på grunn av et noe tilbakeslående jordbruk i Øst-Europa, men nå intensiveres driften der også.

Ornitologene håper at norske bondar vil gå inn på en viss endring i høstingsmetodene. Eksempelvis at de starter fra midten av jorden og hoser utover, eller starter fra en ende. Kanskje også sette igjen et mål eller to med gress for senere hosting til høy. Dermed har åkerrikse mulighet til å få ungene levende ut.

I Rogaland vil fylkesmannen gi økonomisk kompensasjon til de som går med på endring. Nå er det ubyrt vanskelig å få øye på åkerrikse, men de hører fra midt på. Derfor vil ornitologene hjelpe til med registrering, sier Folvik. Kanskje også hjelpe til der det blir ekstraarbeid i forbindelse med innhøsting.

Låvesvalen-årets fugl

Men også andre fugler trenger vår oppmerksomhet. I fjor utropte Norsk Ornitologisk

Norge er med i et europeisk prosjekt for å hindre at åkerrikse blir utryddet. I Norge anslår ornitologene at det ikke er mer enn 15-30 par igjen.

Forening (NoF) vipa til årets fugl. I år er det låvesvalen. Den hekker i låver, under taket i ter fra midten av jorden og hoser utover, eller starter fra en ende. Kanskje også sette igjen et mål eller to med gress for senere hosting til høy. Dermed har åkerrikse mulighet til å få ungene levende ut.

Interessert i fugleliv

Leder i Time Bondelag, Harald Hadland, sier at jærbondene er interessert å ta vare på fuglene. De skaper liv og de gjør nytte for seg. Låvesvala forsyner seg godt av skadelige insekter, og det er bøndene glade for. Likevel står nok vipa på jobbens hjerte nærmest. De aller fleste gjør da også hva de kan for å berge vipereirene.

Et kostnadsspørsmål

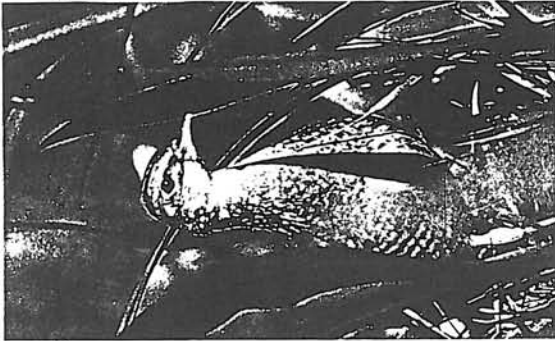
I fjor fortalte Aftenbladet hvordan bondene flytter vipereir, eller setter opp pinner for å markere hvor de er. Harald

Formann i Time Bondelag, Harald Hadland, sier at de aller fleste bondar gjør hva de kan for å bevare fuglene selv om det medfører mye ekstraarbeid.

Hadland sier at han har flyttet reir ut av åkeren flere ganger, men vipa har hatt en tendens til å komme tilbake. Når reirene skal flyttes for man kan pløye, harve så og høste, blir det mye ekstraarbeid, og det gens bondene er nødt til å henge i om han skal greie akkorden.

Han tror det blir vanskeligere å holde rede på reirene til åkerrikse, for de er så små og likt å se i gresset. Hvorvidt bondene skal gå tilbake til gammeldagse høstemetoder, blir et spørsmål om økonomisk kompensasjon, sier Hadland. - Vi kan gjerne vente med å høste, men da blir kvaliteten dårligere og det må kjøpes inn mer av annet for. Men alt går, bare noen er villig til å ta kostnadene. Bondene er ikke i stand til å gjøre det alene, sier Harald Hadland.

Åkerriksa er i dag nærmest utryddet i Norge. En enkel omlegging av slåtterrutinene kan redde den.

Noen ganger er det ikke uvilje, men uvitenhet

- Åkerriksa var en vanlig hekkefugl over store deler av landet, men tidligere slått og moderne jordbruksmetoder har gjort åkerriksa til en truet art både i Norge og i resten av Europa, sier Svein Byrkjeland fra Norsk Ornitologisk Forening.

I dag teller den totale hekkebestanden trolig mindre enn 100 individer. Det er ofte uvitenhet som gjør at hekkeområdene til åkerriksa blir ødelagt. Ungene til åkerriksa og vipe søker skjul i vegetasjonen. Dersom man foretar slått utenfra og innover, vil ungene skremmes inn mot sentrum og en sikker død. Ved å la den innerste biten stå uslått eller ved å begynne slått i midten, vil man kunne redde store deler av årskullene.

Bare bøndene kan redde åkerriksen

dag er åkerriksen i
rd med å bli helt
ryddet i Norge og
også truet på glo-
al basis. Bare bøn-
ene kan redde den.
å tar Norsk Ornitolo-
gisk Forening et
afttak for arten.

åkerriksen er nært knyttet til
ssenger i kulturlandskapet.
lligere var hannes karakteris-
tiske «kreks-kreks-kreks»
høre over store deler av
rge i mai, juni og juli, men
er det omtrent slutt. Den
kjente observasjonen i
stfold ble gjort i Våle i
4, og i landet for øvrig er
bare hørt noen ytterst få

hanner i Rogaland, Hordaland
og Vest-Agder i år.

– Det er ingen tvil om årsa-
ken til at åkerriksen er i ferd
med å bli totalt utryddet i
Norge, sier Bengt Ingvar von
Køhler, en av de i Norsk orni-
tologisk Forening som er opp-
tatt av denne særpregede
arten. – Åkerriksen hekker
gjærne sent på året og har der-
for små muligheter til å bli fer-
dig med hekkingen dersom
gresset høstes tidlig. Intensivt
jordbruk med høsting av gress
flere ganger hvert år, samtidig
som mekaniseringen av jord-
bruket gjør høstingen stadig
mer effektiv, er trolig den vik-
tigste årsaken til at arten nå er
sterkt truet. Den enkleste
måten å slå gress på, er å starte
i utkanten av åkeren og slå i
sirkel innover mot sentrum.
Dette fører til at åkerriksen,
som ikke tør bevege seg ut i

åpne områder, blir fanget i den
siste stripen med gress. På
denne måten blir fuglen et
sjanseløst offer for høstings-
maskinene. Både voksne
fugler, reir og unger blir øde-
lagt av landbruksredskapene.

Slå utover

For at åkerriksen ikke skal
forsvinne fullstendig fra den
norske fuglefaunaen, er det
nødvendig å sette i verk for-
skjellige tiltak i de åkrene eller
engene der arten finnes. Det
beste er å utsette slåttene til 1.
august. Da er sannsynligheten
stor for at eggene er klekket
slik at både de voksne fuglene
og kyllingene har mulighet til
å bevege seg bort fra høstings-
redskapene.

Der åkerriksen finnes, bør
gresset enten slås ut mot kan-
tene i en sirkel eller fra den
ene enden av jordet til den

andre slik at en hele tiden dri-
ver åkerriksen fremover fra
høstingsmaskinene. Ved at
disse enkle, riksvennlige
metodene benyttes kan tapet
av åkerrikser reduseres fra 90
til 30 prosent.

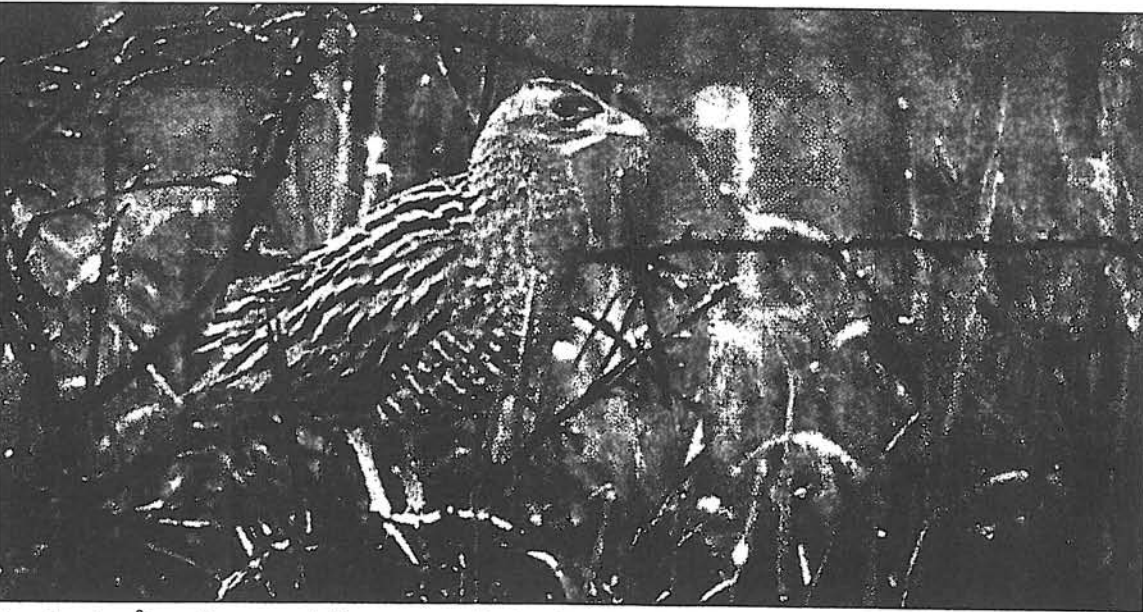
Registrering

– Norsk Ornitologisk Fore-
ning setter nå inn en offensiv
for å kartlegge forekomsten av
åkerrikser i Norge. Den mono-
tone lyden til hannene er ikke
til å ta feil av. I time etter time
kan dens karakteristiske
«kreks-kreks-kreks» høres.
Folk som bor i nærheten av en
gård eller et småbruk bør ta
seg noen lytterunder langs
åker og eng nå i juni og juli –
gjærne også i august, for åker-
riksen hekker også på sensom-
meren. En ting er at en eventu-
ell observasjon av åkerrikse er
en opplevelse i seg selv, en

annen at en på den måten kan
hjelpe oss til å få en oversikt
over åkerriksebestanden, sier
von Køhler.

Folk som observerer åker-
rikse i sommer eller i årene
fremover, må ta kontakt enten
med Bengt Ingvar von Køhler
i Ula eller Norsk Ornitologisk
Forenings Tormod Røed i
Stokke. De er også interessert
i tidligere observasjoner. Nå
skal åkerriksen kartlegges og
reddes.

Roger W. Sørdaal

sten borte: Åkerriksen var tidligere et vanlig innslag i det norske kulturlandskapet. Nå er den omtrent
ddet.

Utgitte rapporter i NOF-Rapportserie

1994

- 1-1994 Prosjekt dverggås. Årsrapport 1994.....kr. 50,-
- 2-1994 Seabird Censuses on Novaya Zemlya 1994. Working Report..... kr. 50,-
- 3-1994 Fauna at Troynoy and Influence of Polar Stations on Nature Reserve..... kr. 50,-
- 4-1994 Ornithological Registrations in the Uboynaya Area..... kr. 50,-

1995

- 1-1995 Tranebestandens utvikling og status i Norge..... kr. 50,-
- 2-1995 Åkerriksa i Norge 1995. Bestandsstatus og tiltaksplan.....kr. 50,-
- 3-1995 Seabird Censuses on Novaya Zemlya 1995..... kr. 50,-
- 4-1995 The Lesser White-fronted Goose Monitoring Programme..... kr. 50,-
- 5-1995 Status for verneverdige våtmarker i Norge..... kr. 50,-

1996

- 1-1996 Bestandsforhold og bruk av nøkkelbiotoper hos norske låvesvaler 1995...kr. 50,-
- 2-1996 Åkerriksa i Rogaland 1995. Bestandsstatus og tiltaksplan..... kr. 50,-

Alle rapporter kan kjøpes fra NOF-salg, Seminarplassen 5, 7060 Klæbu.